

176. Tiistaina 5 päivänä helmikuuta 1991

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjes-
tyksen

tehdään päätökset hallituksen har-
joittamaa talous- ja työllisyyspolitiik-
kaa koskevista ed. Seppäsen ym. ja ed.
Pekkarisen ym. välikysymyksistä 6188

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi kansalaisoikeuksia
ja poliittisia oikeuksia koskevaan kan-
sainväliseen yleissopimukseen liittyvän
kuolemanrangaistuksen poistamisesta
tehdyn toisen valinnaisen pöytäkirjan
eräiden määräysten hyväksymisestä ... 6190

Hallituksen esitys n:o 274
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 22
Suuren valiokunnan mietintö n:o 306

2) Ehdotus laiksi luottoverolain
muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 322
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o
99
Suuren valiokunnan mietintö n:o 307

3) Ehdotukset ympäristölupamenet-
telylaiksi sekä siihen liittyviksi laeiksi . ”
Hallituksen esitys n:o 312
Lakialoite n:o 138

Siv.

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö
n:o 39

Suuren valiokunnan mietintö n:o 308

Siv. 4) Ehdotukset maastoliikennelaiksi
ja laiksi tieliikennelain muuttamisesta . 6196

Hallituksen esitys n:o 95
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 10
Suuren valiokunnan mietintö n:o 309

5) Ehdotus laiksi aseettomasta pal-
veluksesta ja siviilipalveluksesta anne-
tun lain väliaikaisesta muuttamisesta . 6202

Hallituksen esitys n:o 310
Puolustusasiainvaliokunnan mietintö
n:o 8
Suuren valiokunnan mietintö n:o 312

6) Ehdotus laiksi mustalaisväestön
asunto-olojen parantamisesta annetun
lain muuttamisesta 6208

Hallituksen esitys n:o 261
Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 17
Suuren valiokunnan mietintö n:o 313

Toinen käsittely:

7) Ehdotukset valmiuslaiksi ja eräik-
si siihen liittyviksi laeiksi 6209

Hallituksen esitys n:o 248/1989 vp.
Toivomusaloite n:o 1/1988 vp.
Puolustusasiainvaliokunnan mietintö
n:o 7
Suuren valiokunnan mietintö n:o 310

8) Ehdotus puolustustilalaiksi 6217
Hallituksen esitys n:o 249/1989 vp.
Puolustusasiainvaliokunnan mietintö
n:o 6
Suuren valiokunnan mietintö n:o 311

	Siv.		Siv.
Ainoa käsittely:		sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä	6227
9) Ehdotus vuonna 1989 pidetyn 76. Kansainvälisen työkonferenssin hyväksymän itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoja koskevan yleissopimuksen johdosta	6221	Hallituksen esitys n:o 265 Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 25	
Hallituksen esitys n:o 306 Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 26		16) Ehdotus laiksi Neuvostoliiton kanssa Saimaan ja Vuoksen juoksutussäännöstä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta	„
10) Asetus 30 päivältä marraskuuta 1990 Malesian kanssa erään tietyn tekstiilituotteen vientiä Malesiasta tuontia varten Suomeen tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta	6222	Hallituksen esitys n:o 273 Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 27	
Mainittu asetus (A n:o 11) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 28		17) Ehdotus laiksi valtion osakasval- lan käytöstä eräissä taloudellista toi- mintaa harjoittavissa osakeyhtiöissä ..	„
11) Asetus 30 päivältä marraskuuta 1990 Romanian kanssa eräiden tekstiilituotteiden vientiä Romaniasta tuontia varten Suomeen tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta	„	Hallituksen esitys n:o 300 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 100	
Mainittu asetus (A n:o 12) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 29		18) Ehdotus laiksi teollisuudelle ympäristönsuojeluinvestointeihin myönnettävistä valtiontakauksista annetun lain muuttamisesta	6228
Ensimmäinen käsittely:		Hallituksen esitys n:o 311 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 101	
12) Ehdotukset laeiksi rikosten yhtymistä koskevan lainsäädännön uudistamisesta	„	19) Ehdotukset laiksi oikeudesta entiseen tiealueeseen annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi	„
Hallituksen esitys n:o 40 Lakivaliokunnan mietintö n:o 15		Hallituksen esitys n:o 36 Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 40	
13) Ehdotus laiksi Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan eräiden määräysten hyväksymisestä	6226	20) Ehdotus laiksi vesilain muuttamisesta	„
Hallituksen esitys n:o 235 Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 23		Hallituksen esitys n:o 217 Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 41	
14) Ehdotus laiksi lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä	„	21) Ehdotus laiksi virallisista kääntäjistä annetun lain 13 §:n muuttamisesta	„
Hallituksen esitys n:o 296 Toivomusaloitteet n:ot 904/1987 vp. ja 694/1988 vp. Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 24		Hallituksen esitys n:o 269 Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 29	
15) Ehdotus laiksi Pohjoismaiden välillä virka-avusta veroasioissa tehdyn		22) Ehdotus laiksi taiteen edistämisen järjestelystä annetun lain muuttamisesta	„
		Hallituksen esitys n:o 270 Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 30	

Siv.

Siv.

23) Ehdotukset asunto-osakeyhtiö-
laiksi ja laiksi ulkomaalaisten sekä eräi-
den yhteisöjen oikeudesta omistaa ja
hallita kiinteätä omaisuutta ja osakkei-
ta annetun lain 2 §:n muuttamisesta .. 6229

Hallituksen esitys n:o 216
Lakialoite n:o 26/1989 vp.
Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 18

24) Ehdotukset laeiksi sotilaskurin-
pitolain ja rikoslain 2 luvun 1 §:n
muuttamisesta 6230

Hallituksen esitys n:o 242
Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 19

Esitellään:

25) Ed. Myllerin ym. lakialoite n:o
144 laiksi työsopimuslain 19 §:n muut-
tamisesta 6231

Pöydällepanoa varten esi-
tellään:

26) Ulkoasiainvaliokunnan mietin-
tö n:o 21 Euroopan neuvoston Suomen
valtuuskunnan Euroopan neuvoston
parlamentaarisen yleiskokouksen toi-
minnasta 41. istuntokaudella 8.5.1989
— 2.2.1990 antaman kertomuksen joh-
dosta (K n:o 5) „

27) Valtiovarainvaliokunnan mietin-
tö n:o 102 hallituksen eduskunnalle an-
taman kertomuksen johdosta niistä toi-
menpiteistä, joihin eduskunnan teke-
mät muistutukset valtiovarain hoidosta
ja tilinpidosta vuonna 1987 ovat anta-
neet aihetta (K n:o 16) „

28) Valtiovarainvaliokunnan mietin-
tö n:o 103 valtiovarain hoidosta ja ti-
lasta sekä valtiontilintarkastajain ker-
tomuksesta vuonna 1989 (K n:ot 13 ja
15) „

29) Valtiovarainvaliokunnan mietin-
tö n:o 104 hallituksen eduskunnalle an-
taman kertomuksen johdosta niistä toi-
menpiteistä, joihin eduskunnan teke-
mät muistutukset Wärtsilä Meriteolli-

suus Oy:n toiminnan tukemisesta val-
tion ja valtionenemmistöisten yhtiöiden
varoin ja toimenpitein ovat antaneet
aihetta (K n:o 17) 6231

30) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o
62 hallituksen esityksestä laeiksi lasten
päivähoidosta annetun lain 11 a ja
31 §:n sekä lasten kotihoidon tuesta
annetun lain muuttamisesta (HE n:o
319) „

31) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o
31 hallituksen esityksen johdosta laeik-
si korkeakoulun professorin ja apu-
laisprofessorin viran täyttämisestä ja
eräiden korkeakoululakien kutsumis-
menettelyä koskevien säännösten ku-
moamisesta (HE n:o 251) „

32) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o
32 hallituksen esityksen johdosta laeik-
si Helsingin yliopistosta ja Helsingin
yliopistosta annetun lain voimaansa-
panosta (HE n:o 250) „

33) Liikennevaliokunnan mietintö
n:o 11 hallituksen esityksestä laeiksi
teliikenteen tietojärjestelmästä annetun
lain sekä teliikennelain 84 §:n muutta-
misesta (HE n:o 286) „

34) Toisen lakivaliokunnan mietin-
tö n:o 20 hallituksen esityksestä laiksi
hyödyllisyysmallioikeudesta ja eräksi
siihen liittyviksi laeiksi (HE n:o 232) .. „

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
Hetemäki-Olander.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi
edustajat Joutsensaari, Korkia-Aho, Mäkelä,
Nordman, Pekkarinen, Suominen ja Väänä-
nen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä
päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Me-

lin, Suominen ja Väänänen sekä yksityisasioiden takia edustajat Korkia-Aho, Mäkelä ja Nordman sekä kuluvaan kuun 19 päivään sairauden takia ed. Joutsensaari.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 704, 706, 709, 718, 723, 725, 726 ja 730. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Riihijärvi: Arvoisa puhemies! Suuri valiokunta kokoontuu ensi torstaina kello 13.

Ed. Seppäsen ym. ja ed. Pekkarisen ym. välikysymykset hallituksen harjoittamasta talous- ja työllisyyspolitiikasta

Ensimmäinen varapuhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen tehdään erikseen päätökset ed. Seppäsen ym. välikysymyksestä n:o 8 ja ed. Pekkarisen ym. välikysymyksestä n:o 9, jotka koskevat hallituksen harjoittamaa talous- ja työllisyyspolitiikkaa. Keskustelu asiasta julistettiin viime perjantaina pidetyssä täysistunnossa päättyneeksi.

Ensin on päätettävä ed. Seppäsen ym. välikysymyksestä. Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaisesti esitän nyt eduskunnan hyväksyttäväksi yksinkertaisen päiväjärjestyksen siirtymisen, jonka sanamuoto on seuraava: ”Kuultuansa annetun selityksen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen.” Kutsun tätä puhemiehen ehdotukseksi.

Vastoin puhemiehen ehdotusta on tehty kolme ehdotusta perustelluksi päiväjärjestykseen siirtymiseksi: Ed. Helle ed. R. Ahon kannattamana on ehdottanut seuraavaa sanamuotoa:

”Koska hallitus ei ole vastauksessaan ed. Seppäsen ym. välikysymykseen kyennyt esittämään minkäänlaisia ratkaisuja rajusti heik-

kenevän työllisyysstilanteen parantamiseksi, ylikorkean korkotason alentamiseksi, epäonnistuneen verouudistuksen oikaisemiseksi ja kansantalouden toimintakyvyn palauttamiseksi, eduskunta toteaa, että hallitus ei nauti eduskunnan luottamusta,

ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

Ed. Mäkelä ed. Kettusen kannattamana on ehdottanut seuraavaa sanamuotoa:

”Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän välittömiin toimenpiteisiin yritysten kilpailukyvyn palauttamiseksi ja sitä kautta työllisyyden ja kansalaisten toimeentulon turvaamiseksi,

ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

Ed. Soininvaara ed. Pulliaisen kannattamana on ehdottanut seuraavaa sanamuotoa:

”Kuultuaan hallituksen vastauksen eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin kaikkien osapuolten välisten neuvottelujen käynnistämiseksi siitä, miten

— palautetaan maan kustannustaso pysyvästi kansainväliselle tasolle sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla;

— luodaan edellytykset korkojen alenemiseksi;

— vältetään työttömyyden uhkaava nousu sekä turvataan pienyritysten asema ja toimintaedellytykset sekä

— saatetaan maamme talous ekologisesti kestäväälle uralle omavaraisuutta korostaen, raaka-aineiden kierrätystä edistäen ja luonnolle aiheutuvaa rasitusta vähentäen, ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestykseen siirtymistä koskevista ehdotuksista äänestettäessä ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään ed. Helteen ehdotuksesta ed. Soininvaaran ehdotusta vastaan, sen jälkeen voittaneesta ed. Mäkelän ehdotusta vastaan ja lopuksi voittaneesta puhemiehen ehdotusta vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Soininvaaran ja ed. Helteen ehdotusten välillä.

Ed. Soininvaaran ehdotus ”jaa”, ed. Helteen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 115 jaa- ja 62 ei-ääntä, 14 tyhjää; poissa 8. (Koneään. 1)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Soininvaaran ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Mäkelän ja ed. Soininvaaran ehdotusten välillä.

Ed. Mäkelän ehdotus ”jaa”, ed. Soininvaaran ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 116 jaa- ja 70 ei-ääntä, 6 tyhjää; poissa 7. (Koneään. 2)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Mäkelän ehdotuksen.

3) Äänestys ed. Mäkelän ehdotuksesta puhemiehen ehdotusta vastaan.

Puhemiehen ehdotus ”jaa”, ed. Mäkelän ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 117 jaa- ja 75 ei-ääntä; poissa 7. (Koneään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt puhemiehen ehdotuksen.

Asia on ed. Seppäsen ym. välikysymyksen osalta loppuun käsitelty.

Ensimmäinen varapuhemies: Tämän jälkeen on päätettävä ed. Pekkarisen ym. välikysymyksestä. Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaisesti esitän nyt eduskunnan hyväksyttäväksi yksinkertaisen päiväjärjestykseen siirtymisen, jonka sanamuoto on seuraava: ”Kuultuansa annetun selityksen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen.” Kutsun tätä puhemiehen ehdotukseksi.

Vastoin puhemiehen ehdotusta on tehty kaksi ehdotusta perustelluksi päiväjärjestykseen siirtymiseksi: Ed. Pekkarinen ed. E. Ahon kannattamana on ehdottanut seuraavaa sanamuotoa:

”Kuultuaan vastauksen eduskunta toteaa, että Holkerin hallituksen talouspolitiikka on epäonnistunut, minkä vuoksi hallitus ei nauti eduskunnan luottamusta,

ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

Ed. Kankaanniemi ed. Almgrenin kannattamana on ehdottanut seuraavaa sanamuotoa:

”Kuultuaan hallituksen vastauksen eduskunta toteaa, että koko kansantalouden — niin valtion, yritysten, kuntien kuin monien perheiden ja yksityisten kansalaistenkin talouden — tila on hallituksen harjoittaman menotalouden, verouudistuksen ja rahapolitiikan johdosta kääntynyt syvään laskuun eikä hallitus ole kyennyt esittämään sellaista laajaa talouden tervehdyttämisohjelmaa, jolla kehityksen suunta saataisiin käännettyksi terveeseen suuntaan, joten hallituksen talouspolitiikka on epäonnistunut,

ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Pekkarisen ja ed. Kankaanniemen ehdotukset ovat vastakkaisia, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sitten voittaneesta puhemiehen ehdotusta vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Kankaanniemen ja ed. Pekkarisen ehdotusten välillä.

Ed. Kankaanniemen ehdotus ”jaa”, ed. Pekkarisen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 112 jaa- ja 63 ei-ääntä, 17 tyhjää; poissa 7. (Koneään. 4)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Kankaanniemen ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Kankaanniemen ehdotuksesta puhemiehen ehdotusta vastaan.

Puhemiehen ehdotus ”jaa”, ed. Kankaanniemen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 116 jaa- ja 69 ei-ääntä, 6 tyhjää; poissa 8. (Koneään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt puhemiehen ehdotuksen.

Asia on ed. Pekkarisen ym. välikysymyksen osalta loppuun käsitelty.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen liittyvän kuolemanrangaistuksen poistamisesta tehdyn toisen valinnaisen pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 274
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 22
Suuren valiokunnan mietintö n:o 306

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi luottoverolain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 322
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 99
Suuren valiokunnan mietintö n:o 307

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotukset ympäristölupamenettelylaiksi sekä siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 312
Lakialoite n:o 138
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 39
Suuren valiokunnan mietintö n:o 308

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Luokisissa puheenvuoroissani tämän eduskuntakauden aikana olen kiinnittänyt huomiota Suomen ja lähialueiden luonnon tilaan. Ei voi sanoa, etteivät hallitus ja sen ympäristöministeri olisi yrittäneet tehdä jotain luonnossamme meneillään olevien kielteisten kehityskulkujen pysäyttämiseksi. Se, mitä on tehty, ei kuitenkaan ole ollut eikä tule olemaan riittävästi. Luonnon tuhoaminen jatkuu.

Todellinen ympäristönsuojelu ei valitettavasti ole vielä alkanutkaan. Ei hukkuvaakaan auta, jos hänet siirretään 10 senttimetrin päähän vedenpinnasta mutta ei hengittä-

mään vedenpinnan yläpuolelle. Nyt tarvitaan maamme ympäristönsuojeluun järjestelmällisyyttä ja tuloksellisuutta. Tähän saakkahan ympäristönsuojeluyritykset ovat olleet vain joukko erilaisia projekteja.

Ympäristölupamenettelylaki on aihetta hyväksyä nyt kolmannessa käsittelyssä, vaikka se on todella vaatimaton askel oikeaan suuntaan. Siihen sisältyy vain muodollisia säännöksiä. Tämän lain merkitys on vain siinä, että se käynnistää toimet ympäristölupamenettelyyn siirtymiseksi. Sen jatkoksi tarvitaan pikaisesti muiden Pohjoismaiden ja monien muiden länsimaiden esimerkin mukaisesti todellinen ympäristönsuojelulaki.

Todellinen ympäristönsuojelulaki sisältää aina siinä määrin aineellisoikeudellisia säännöksiä, että sen perusteella voidaan ympäristölupahakemustapauksessa suorittaa olennaista kokonaisharkintaa. Nyt hyväksyttävän lakiehdotuksen mukaanhan tämä ei ole mahdollista. Kun näin on, ympäristövaikutusten seuranta ja sen mukainen arviointi eivät myöskään luonnistu pelkästään näillä eväillä.

Täysin välttämättömän ympäristönsuojelulain tavoitteena tulee olla kestävä kehityksen edistäminen tämän lain avulla. Tämä tavoite on kirjattava lain tarkoituspäykälään. Kun näin tehdään, niin lain aineellisoikeudellisten säännösten sisältö valikoituu niin, että lain tavoite voidaan käytännön tasolla saavuttaa.

Tähdennän vielä, että olennaista on lupaharkinnassa kokonaisharkinta. Lupa tulee voida evätä, jos hankkeella sitä käytäntöön sovellettaessa vaarannettaisiin kestävä kehitys. Nythän vain terveydenhoitolain mukaisista sijoituspaikkalupaa harkittaessa voidaan päätyä epäävään lopputulokseen.

Ympäristönsuojelulakia rakennettaessa tulee olla mahdollisimman kovat ambitionit. Nythän lupamenettelylakiehdotuksen toisen käsittelyn ratkaisussa on uudistuksen ulkopuolelle jätetty tärkeistä ympäristölaeista kokonaan vesilaki, maa-aineslaki, rakennuslaki, meluntorjuntalaki ja kemikaalilaki. Näistä kahdella viimeksimainitulla ei kuitenkaan liene kovin suurta merkitystä kokonaisuuden kannalta toistaiseksi.

Vesien pilaamiseen liittyvä säännöstö kuuluu sen sijaan hyvin tärkeänä edistyselliseen ympäristönsuojelulakiin. Tällöin on myös vesistön normaalille ekosysteemille vieraiden

aineiden luetteloa laajennettava kattamaan monet sellaiset aineet ja yhdisteet, jotka ovat nyt arvioinnin ulkopuolella. Näistä merkittävimpiä ovat ns. supermyrkyt, dioksiinit ja furaanit. Johdonmukaista on myös maa-aineslain ottaminen mukaan ympäristönsuojelulakiin. Käytännössä maa-aineslain mukaiseen toimintaan on usein saatava myös lupamenettelyyn kuuluvia lupia, kuten ns. immissiolupa. Samalla maa-aineslupa-asiat olisi syytä siirtää kunnanhallitukselta ympäristölautakunnan käsiteltäviin ja päätettäviin asioihin.

Ympäristönsuojelulain säätäminen tulee erityisesti korostamaan ympäristölautakuntien merkitystä kunnallishallinnossa. Tässäkään katsannossa ei ole mitään järkeä lakauttaa niitä tässä vaiheessa. Kunnissa on viime aikoina selvästi taannuttu ympäristöasioiden hoidossa, mihin mm. lääninhallitukset ovat kiinnittäneet huomiota. Niin sanottu kokonaisvaltainen hallinnointi on merkinnyt, että ympäristönsuojelu on jäänyt lapsipuolen asemaan monissa kunnissa. Ympäristönsuojelusihteereiksikin on palkattu henkilöitä, joilla ei ole tiedollista pätevyyttä hoitaa näitä tehtäviä.

Väliportaan hallinnossa tarvitaan ympäristöasioiden hoidon selkiennyttämistä. Nythän viranomaisia on kaksi: lääninhallitukset ja vesi- ja ympäristöpiirit. Edelliset toteuttavat yleisvalvontaa ja jälkimmäiset lupapäätösten valvontaa. Näiden erottaminen käytännössä saattaa tuottaa melkoisia ongelmia. Itse asiassa sama selkiintymättömyys näkyy keskushallinnossakin ympäristöministeriön ja vesi- ja ympäristöhallituksen välisessä työjaossa.

Hallinnon järjestämisen ongelmat saattavat ilmetä myös hallinnollisten pakkokeinojen käytössä. Nyt ei olla antamassa lupapäätösten valvojalle eli vesi- ja ympäristöpiireille oikeutta pakkokeinojen käyttöön, vaan ne voisivat tehdä vain esityksen niistä. Käytetyt asiantuntijat ovatkin todenneet, että vesi- ja ympäristöpiirien asema ei siis oikeastaan poikkeaa tavallisen kansalaisen asemasta, sillä uhkasakkolain mukaan asianosainen, se on henkilö, jonka etua tai oikeutta asia koskee, voi tehdä esityksen pakkokeinojen käytöstä.

Arvoisa puhemies! Olen lakiehdotuksen käsittelyn aiemmissa vaiheissa kiinnittänyt huomiota siihen, että kansalaisten perusoikeuksiin kuuluu oikeus terveelliseen ja tur-

valliseen ympäristöön. Valitusoikeus tulisi antaa kansainvälisen käytännön mukaan luonnonsuojeluyhdistyksille ja kaikille niille, joiden asuinympäristöön ympäristöluvan toiminta vaikuttaisi. Ympäristölupahakemuksiin tehtyihin muistutuksiin tulisi olla oikeus saada perusteltu kirjallinen vastaus.

Valvontaviranomaiset tulee myös velvoittaa seuraamaan sekä tapahtumia saastutuslähteiden läheisyydessä että yleensäkin teknologian kyllästävässä maailmassa. Mikäli tarvetta ilmenee, niin viranomaisilla tulee olla velvollisuus puuttua tapahtumiin ja myös peruuttaa ympäristölupa, jos siihen aiheetta ilmenee.

On sinänsä hyvin valitettavaa, että nyt otettava askel ympäristölupakäytännössä on näinkin lyhyt. Jälleen annetaan tuhota luontoa ja myös rakennettua elinympäristöämme. Jatkossa on entistä vaikeampaa ja kalliimpaa saada aikaan muutosta parempaan. Joka tapauksessa ei pidä heittää toivoa. Ympäristönsuojelulakiehdotus on saatava uuteen eduskuntaan heti, kun se aloittaa työnsä.

Arvoisa puhemies! Edellä sanomaani viitaten ehdotan perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ympäristöluvan käsittelyssä kokonaisharkinnan mahdollistavan, todellisen ympäristönsuojelusubstanssin sisältävän ympäristönsuojelulain, niin että se on teknisesti valmiina käsiteltävä varten, kun uusi eduskunta aloittaa työnsä.”

Ed. Valli (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä nähdä, että aika on tehnyt tehtävänsä, ed. Pulliainen on viikonvaihteen aikana selvästi miettinyt asiaa tarkemmin. Kun kuuntelin hänen puheenvuoroaan lain toisessa käsittelyssä perjantaina, niin sen henki ja kirjain oli sen tyyppistä, että mitään hyvää ei ole tapahtunut ympäristönsuojelussa tämän hallituksen aikana.

Tänään kuulimme, että jotakin hyvää on kuitenkin ollut. Muun muassa tämän lain yhteydessähän selvästi käy ilmi, että mm. ilmansuojeluilmoitus muuttuu lupamenettelyksi. Jätehuoltosuunnitelman hyväksyminen lääninhallituksessa vaatii myös samantapaisen lupamenettelyn kuin aikaisemmin. Kyllä kai pitäisi tunnustaa nämä periaatteessa aika merkittävät parannukset ympäristönsuojelun kannalta.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Suomalainen ympäristönsuojelu on mielestäni kehittynyt kohtuullisesti. Ei toki riittävästi, mutta kohtuullisesti. Myös tämä laki, jota nyt käsitellään, on realistinen ratkaisu mahdollisen ja mahdolltoman väliltä. Toisin sanoen, ei voida yhteiskunnassa mennä mahdolltomuuksiin, vaan pitää edetä realististen mahdollisuuksien rajoissa.

Minua ihmetyttää ja on koko eduskuntakauden ihmetyttänyt vihreiden yhdenliikkeen toiminta. Heidän mielestään metsiä ei saa yhteiskunnassa kaataa. Kosket on suojeltava. Suot on suojeltava. Ydinvoimaa ei voi rakentaa. Teollisuus saa toimia pelkästään sillä tavalla, että sieltä ei tule minkäänlaisia jätteitä suomalaiseen yhteiskuntaan. Minä odottelen, rouva puhemies, suurella nautinnolla, kun vihreästä liikkeestä tulee hallituspuolue seuraavien eduskuntavaalien jälkeen. Miten yhdenliikkeen systeemi mahtaa hallitusyhteistyössä toimia, kun vihreät kuitenkin sinne kovasti halajavat? Saa nähdä hyväksyvätkö ne toiset hallituspuolueet, ketä sitten ovatkin, tämän yhdenliikkeen systeemin, mitä nyt neljä vuotta on vihreiden taholta kuultu.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Valli puheenvuorossaan pyrki löytämään niitä hyviä asioita, joita hallituksen toimesta on aikaansaatu ympäristönsuojelun alalla. Itse voi sikäli yhtyä ed. Vallin käsitykseen, että nyt käsiteltävänä oleva esityshän kokoa erilaiset lupa-, ilmoitus- ja suunnittelumenettelyt yhteen lainsäädäntöön.

Mutta puheenvuoroissa ei ole vielä puututtu siihen, että ei se yksin riitä, että meillä on tietty lainsäädäntö ja lupamenettely. Pitää olla myöskin taattu henkilökunta ja riittävä määrä resursseja niitä käsittelemään. Ei ympäristöä ja luontoa auta yhtään se, että yritys tekee esimerkiksi ilmansuojelulain mukaisen hakemuksen viranomaiselle, jos ei siihen hakemukseen saa riittävän aikaisessa vaiheessa vastausta. Eli täytyy turvata myös hakemusten käsittely ja siihen tarvittavat resurssit. Tässä on tulevaisuudelle tavattoman paljon haasteita. Totta kai täytyy vaikuttaa myös asennekasvatuksella asioihin. Emme voida tätä yhteiskuntaa yksin ylläpi-

tää pelkillä lupa- ja lainsäädäntömenetelmillä, vaan asenteilla myöskin.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vallille toteaisin, että ei meillä vihreillä koskaan ole vaikeuksia antaa tunnustusta, jos pienikin askel otetaan. Tässä otetaan kokonaisuuden ja tarpeen kannalta oikean suuntainen askel, mutta aivan kohtuuttoman lyhyt. Sillä olennaista on, että olisi todellinen ympäristönsuojelulaki, jossa olisi mahdollista suorittaa ns. kokonaisharkintaa. Se on olennainen tavoite, se on se, mikä nostaa hukkuvan vedenpinnan yläpuolelle. Ja se hukkuva on Suomen luonto.

Mikä koskee henkilökunnan tarvetta, niin siinä ed. Anttila on hyvin paljon oikeassa. Tarvitaan erittäin tehokas systeemi niin, että lupamenettelyt sujuvat harvinaisen nopeasti ja tehokkaasti. Se on vähän semmoinen oikeusturvakysymyksenkin, paitsi että se on luonnonkysymys. Tässä suhteessa toisen käsitteilyn aikana käytiin puheenvuoron, jossa kiinnitin tähän asiaan erityistä huomiota. Siihen sitä paitsi kiinnitti huomiota myös valiokunta mietinnössään.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Aittoniemi, joka siviiliammattiltaan on rikospoliisi, on saanut selville sellaista, mitä kukaan muu ei ole saanut selville, tässä tapauksessa sen, että vihreät ovat seuraavassa hallituksessa. Kiitos tästä tiedosta. Kuitenkin ne käsitykset, mitä ed. Aittoniemellä on vihreiden teollisuuspolitiikasta ja vihreiden suhtautumisesta elinkeinoelämää, ovat virheellisiä. Tässä suhteessa rikospoliisin toiminta on tuottanut huonon tuloksen.

Teollisuuspolitiikka perustuu vihreillä uusiutuvan energian käyttöön ja sen kehittämiseen, kierrätystekniikkaan, joka on moderni tekniikan laji, sekä uuden tyypiseen liikenteeseen, joka perustuu raitteille eikä henkilöautoille, ylipäättään sen tyypiseen tuotantoelämää, joka ei käytä niin paljon uusiutumattomia ja uusiutuvia luonnonvaroja kuin nykyinen eikä aiheuta niin paljon ympäristöhaittoja kuin nykyinen. Se on vihreiden teollisuuspoliittinen linja. Siihen liittyy paljon idearikkautta ja luovuutta. Ymmärrän, että SMP:stä ei ehkä sitä samalla tavalla irtoa. Tämä aiheuttaa tietysti kateellisia

reaktioita, jotka psykologisesti ymmärrän, mutta asiallisesti en.

Ed. Valli (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Huomautan ed. Anttilalle, että valiokunta on resurssikysymykseen kiinnittänyt aivan erityistä huomiota. Mietinnössä on ihan selkeä ponsi myös henkilöstö- ym. voimavarojen tarpeellisesta lisäämistä niin, että lukuhetki olisi varmasti ollut paikallaan. Tosiasiahan on, että esimerkiksi ilmansuojeluilmoitukset viipyvät tällä hetkellä vuosikausia lääninhallituksissa. Nyt kun siirrytään ympäristölupamenettelyyn ja ilmansuojelulain mukainen lupamenettely tulee kuvioon, niin entäpä sitten? Yhtään yritystä ei rakenneta, ennen kuin lupa on saatu.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti ed. Paloheimolle, kun hän viittasi heidän luovuuteensa. Mielestäni vaaditaan kyllä hyvin paljon luovuutta, jos liikennepoliittikka pystytään hoitamaan raideliikenteellä nimenomaan syrjäisillä haja-asutusalueilla. En usko, että se toteutuu tällä eikä tulevalle vuosituohannella.

Ed. Astala: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Anttila kiinnitti ensinnä huomiota tärkeään asiaan todetessaan, että ilmansuojelulain perusteella tehtyjen ilmoitusten käsittely on pahasti ruuhkautunut lääninhallituksissa. Se on totta. Ajattelin itsekin todeta asian puheenvuorossani. Löysin kuitenkin laki- ja talousvaliokunnan mietinnöstä ponnin tästä asiasta, ja se ilahdutti mieltäni. Toivon mukaan hallitus todella ottaa vakavasti tämän ponsiesityksen, jossa todetaan mm., että ”valiokunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että puheena olevien ilmoitusten ruuhkaa tarvittaessa erityistoimin kiireellisesti puretaan ja että ympäristölupamenettelylain perusteella tehtävät ympäristölupahakemukset käsitellään viivytyksettä. Valiokunta edellyttää yhtä hyvin henkilöstö- kuin muidenkin voimavarojen tarpeellista lisäämistä, sekä henkilöstön täydennyskoulutusta.” Toivon siis, että hallitus ottaa todesta kyseisen tärkeän ponnin.

Nyt kolmannessa käsittelyssä olevaa ympäristölupamenettelyä koskeva lainsäädäntö on pieni askel parempaan suuntaan. Onhan sen tarkoituksena eräiden ympäristönsuojel-

lua koskevien lupien, ilmoitusten ja suunnitelmien käsittelyn yhtenäistäminen, valvonnan tehostaminen ja lupamenettelyn jouduttaminen. Vasemmistoliitto kannattaa lakiesityksen hyväksymistä.

Olisimme toivoneet kuitenkin pidempiä askelia, sillä nythän säädetään vain menettelymuodoista. Ympäristönsuojelun aineellista sisältöä ei tällä lailla tulla tehostamaan. Lain toisessa käsittelyssä eduskunta ei valitettavasti hyväksynyt vihreiden tekemää ja vasemmistoliiton kannattamaa muutosehdotusta, jonka mukaan myös maa-ainesten ottoa sekä vieraiden aineiden vesistöön päästöä koskevat luvat olisi otettu ympäristölupamenettelyn piiriin. Valituksen teko-oikeutta olisi laajennettu koskemaan kaikkia niitä, joiden asuinympäristöön ympäristöluvan tarvitsema toiminta vaikuttaa. Valitusoikeus olisi sallittu myös luonnonsuojeluyhdistyksille.

Ensi vaalikaudella on mielestämme pikaisesti säädettävä ympäristönsuojelun yleislaki. Ympäristönsuojelusta kiinnostuneet ovat jo pitkään odottaneet sitä lakiesitystä. Itsekin olen tehnyt ryhmäni puolesta lakialoitteen jo vaalikaudella 1979—1983 sekä toivomusaloitteen vuonna 1983.

Ed. Pulliainen teki äsken ympäristönsuojelulain valmistelun kiirehtimistä koskevan perustelulausumaehdotuksen. Kannatan tätä lausumaehdotusta.

Elinympäristömme tulevaisuus on uhan alaisena. Siksi tarvitsemme kestäväään kehitykseen johtavia toimenpiteitä. Siksi tarvitsemme myös kipeästi ympäristönsuojelun yleislakia.

Olemme aikanaan ehdottaneet, että lakiin tulisi säädökset mm. luonnonvarojen käytön periaatteista, lupa- ja ilmoitusjärjestelmästä, ympäristönsuojelun valvonnasta, ympäristödemokratiasta ja ympäristöhallinnosta sekä yleisestä ympäristön pilaamisen kiellosta. Niin ikään tulisi järjestää ympäristörikosten sanktiointi. Ympäristö ja luonto tarvitsevat kipeästi suojakseen ympäristönsuojelulakia. Toivottavasti se on uudistusintoa vahvistava haaste tulevalle ympäristöministerille ja eduskunnan tulevalle ympäristövaliokunnalle.

Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsiteltävänä olevaan asiaan liittyen on syytä vielä nostaa esille hanke, jonka Demari helmikuun 8 päivänä viime vuonna otsikoi ”Kätkytkuolema uhkaa kuntien ympäristöhallintoa”. Siis ”Kätkytkuolema uhkaa kuntien ympäristö-

hallintoa”. Eduskunnassa on tietävästi meillä hankkeen kuntien ympäristönsuojelulautakuntien pakollisuuden lopettamisesta. Se saa varmasti kunnissa ympäristönsuojelua karsastavien hallintomiesten ja gryndereiden, ehkä myös keskustan ja kokoomuksen, hyväksynnän, mutta lääninhallitusten ympäristönsuojelutoimistot, kuntien ympäristöhallinto, luonnonsuojelujärjestöt ja ympäristönsuojelijat vastustavat tätä hanketta. Myöskään minä en voi hyväksyä kyseistä hanketta. Pidetäänhan yleisesti ympäristöministeriön ja lakisäätteisten ympäristönsuojelulautakuntien perustamista 1980-luvun suurimpiin kuuluvina saavutuksina. Lautakunnistakin käytiin kiivas taistelu. Lautakunnat ovat osoittautuneet merkityksellisiksi ympäristönsuojelun tukijoiksi kuntatasolla, sillä kunnissa ei välttämättä ole vapaaehtoisesti kovin suurta ympäristönsuojelullista tahtoa.

Entinen ympäristöministeri Matti Ahde on lehdistössä todennut: ”Olisi suuri vahinko, tappio ja taka-askel, jos taistelun jälkeen perustetut ympäristönsuojelulautakunnat voitaisiin nyt lakkauttaa.” Yhdyn entisen ministerin arvioon.

Ed. Anttila: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Astala puheenvuoronsa lopuksi kritisoi voimakkaasti sitä, että ympäristönsuojelulautakuntien lakisääteisyys koskisi vain yli 3 000 asukkaan kuntia. Itse näen asian niin, että asiaa ei ratkaise, onko lautakunta lakisäätteen vai ei. Tärkeintä on, että lailla on määrätty ympäristönsuojelutehtävät jonkin kunnan viranomaisen tehtäväksi, mielellään tietysti ympäristönsuojelulautakunnan.

Ydinkysymys on se, minkälaisia henkilöitä on näitä asioita hoitamassa. Onko heillä päällimmäisenä toiminnassaan ympäristönsuojelunäkökohdat vai ei. Väittäisin jopa, että jos kunnassa, jossa ympäristönsuojeluasiat hoitaa vaikkapa kunnanhallitus, kunnanhallituksessa on riittävä määrä ihmisiä, jotka ovat näistä asioista kiinnostuneita, asiat tulevat varmasti yhtä hyvin hoidetuksi kuin lakisäätteen lautakunnan toimesta, jolla ei taas välttämättä ole kunnassa kuitenkaan riittävän vahvaa asemaa.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Vuonna 1985 käytiin tässä salissa keskustelu, johon osallistui silloinen ympäristöministeri Ahde ja joukko kansanedustajia. Silloin

Matti Ahde totesi, että olisi ihanteellista, jos asiat olisivat kuten äsken kuvasi ed. Anttila. Käytännössä valitettavasti asiat eivät silloinkaan olleet niin eivätkä ole valitettavasti tänä päivänäkään. Sen vuoksi tarvitaan todella ympäristönsuojelulautakuntia, jotka instituutiona merkitsevät sitä, että puolueet ja muut ryhmittymät ohjaavat näihin tehtäviin henkilöitä, jotka selviytyvät tiedollisesti tehtävästä. Näitä ihmisiä löytyy kaikista näkemys suunnista, näin uskon.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Toistamatta enää, mitä ed. Pulliainen jo ehti todeta ympäristönsuojelulautakuntien olemassaolon perusteluksi, totean ja väitän vain ed. Anttilalle, että kunnanhallituksilla on keskimääräisesti vähiten luonnonsuojelutahtoa tässä maassa. Itsekin olen ollut suuren kaupungin kaupunginhallituksessa kymmenen vuotta, joten tiedän jotakin asiasta, josta nyt puhun.

Ed. Joenpalo: Arvoisa puhemies! Tietysti tämän lain yhteydessä voidaan askarrella myös asialla, joka ei tähän lakiin mitenkään liity, eli ympäristölautakunnan asemalla. Se on toisen lainsäädännön piirissä ja valiokunnan pöydällä parhaillaan.

Kun ed. Astala toteaa Turun kaupungin ympäristömyönteisyydestä, niin ei kannata lähteä yleistämään Turun kokemusta aivan kaikkien kaupungin- ja kunnanhallitusten ympäristömyönteisyyteen. Muualta löytyy kuitenkin erilaisia päätöksentekijöitä, jotka aika tavalla poikkeavat turkulaisista.

Kun ed. Astala valitteli askelten lyhyyttä käsiteltävänä olevassa laissa, niin toteaisin, että ei ole niin tärkeätä, kuinka pitkään astutaan vaan se, että astutaan riittävän tukevasti. Tällä lailla astutaan lyhyt, mutta vankka askel eteenpäin eikä mennä niin kuin leniniläinen oppi on, kaksi askelta eteen ja yksi taakse. Tässä mennään yksi askel eteen eikä yhtään taakse.

Ed. Laine: Rouva puhemies! Olen ed. Pulliaisen ja ed. Astalan kanssa samaa mieltä ympäristölautakuntien välttämättömyydestä. Vastauspuheenvuoron pyysin ed. Anttilan puheenvuoron johdosta. Minä ymmärsin ed. Anttilan tarkoittavan, että meidän pitäisi säätää sellainen laki, että jos kunnanhallituksessa, kaupunginhallituksessa, on ympäristö- ja luonnonsuojeluasioista kiinnostuneita, niin

silloin ei tarvita ympäristölautakuntaa, mutta sellaisessa kunnassa, missä näin ei ole, tarvitaan erillinen ympäristölautakunta. Ed. Anttila, emmehän me tällaista lakia voi säätää. Emme voi ottaa Turkua tai Forssaa lainsäädännön pohjaksi. Kaikkiin kuntiin pitää sopia se, mitä me ympäristölautakuntien osalta säädämme.

Ed. Anttila: Rouva puhemies! Aluksi ed. Laineelle muistuttaisin vapaakuntakokelusta, joka lähtee siitä, että tietyissä asioissa annetaan kunnille itse mahdollisuus harkita, minkälainen päätöksentekojärjestelmä on kunnalle paras. Tätä nimenomaan tarkoitin vastauspuheenvuorossani. Ei välttämättä ratkaise, mikä on päätöksentekoaikojen muoto, kunhan siellä on ihmisiä mukana, jotka arvostavat ympäristönäkökohtia ratkaisuja tehdessään.

Ed. Astalalle toteaisin aivan ed. Joenpalon tavoin, että Turku lienee eräänlainen ongelmakaupunki Suomessa ja ns. turuntautikäsité on olemassa. Se ainakin osittain kuvannee sitä, että teillä siellä on ollut tavattoman suuria ongelmia nimenomaan ympäristökysymyksissä, tielinjauksissa ym. Ei pidä yleistää, sillä on paljon sellaisia paikkakuntia, missä asiat ovat toisin kuin Turussa.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Tunnen hieman useampiakin kuntia kuin vain Turun kaupungin, joten voin edelleenkin ja haluan väittää, että väitteeni sisältö oli oikea.

Turun kaupungissa haluan antaa tunnustusta ympäristönsuojelulautakunnalle, joka toimii todella ympäristön ja luonnon puolesta.

Ed. Joenpalolle totean, kun hän puhuu lain yhteydessä nyt vankoista askelista, että askeleet eivät ole vankkoja nimenomaan sen tähden, että ympäristön tila ja ympäristöä kohtaavat uhat ovat niin suuria, että ne ehdottomasti vaativat pidempiä askeleita. Nimittäin luonto ja ympäristö eivät odota sosialidemokraattien pieniä askeleita, joilla voitaisiin edetä. Luonto ja ympäristö vaativat todella pitkiä ja vankkoja askeleita.

Ed. Joenpalo: Arvoisa puhemies! Muis-
tutan ed. Astalaa siitä, että askeleen pituus on sellainen kuin sen ottaja pystyy ottamaan. Minä uskon, että tästä eduskunnasta ei löydy tämän pitempään askeleeseen tällä kertaa

voimaa. Täällä on hyvin paljon poliittisia puolueita, jotka ovat valmiit tämänkin mittaisen askeleen pysäyttämään. On aina mietittävä sitä, kun puhutaan askeleen mitasta, mihin todella pystytään.

Olen iloinen siitä, että ed. Astala siirtyi jo tämänkin lain käsittelyyn ja unohti ympäristölautakunnat, kun ne eivät ole tällä kertaa listalla laisinkaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Pulliainen ed. Astalan kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ympäristöluvan käsittelyssä kokonaisharkinnan mahdollistavan, todellisen ympäristönsuojelusubstanssin sisältävän ympäristönsuojelulain, niin että se on teknisesti valmiina käsittelemään varten, kun uusi eduskunta aloittaa työnsä."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Loppu on äänestettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Pulliaisen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 135 jaa- ja 28 eii-ääntä; poissa 36. (Koneään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotukset maastoliikennelaiksi ja laiksi tieliikennelain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 95

Liikennevaliokunnan mietintö n:o 10

Suuren valiokunnan mietintö n:o 309

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Paloheimo: Rouva puhemies! Kuten lain toisessa käsittelyssä jo mainitsin, laki on puutteellinen sikäli, että maastoksi käsitetään vain maaperä eikä vesistöjä. Lain tarkoitus jää myös sillä tavoin puutteelliseksi, että se ei puutu sellaisten ajoneuvojen käyttöön, joita käytetään pienten, rannoiltaan tiheästi asuttujen järvien jäällä talvella ja myös kesällä lukuisten erilaisten moottoriveneiden muodossa.

Siitä syystä ehdotan perustelulausumaa, joka kuuluu: "Hyväksyessään maastoliikennelain eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin, jotta laissa määritelty käsite 'maasto' laajennettaisiin käsittämään myös rannoiltaan tiheästi asutut järvet."

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Paloheimo on kiinnittänyt huomionsa aivan oikeaan asiaan. Moottorikelkkalaki ei koske nyt lainkaan vesistöalueita. Tälle on kuitenkin olemassa perusteensa. Jokamiehen oikeudet ovat erilaisia maastossa, maalla ja vesialueilla. Saman lain puitteisiin on mahdoton näitä yhdistää, koska vesistöissä on jokamiehen oikeus. Olisi tullut erittäin monimutkainen viidakko, jos yhtä aikaa olisi yritetty näitä molempia alueita hoitaa. Liikennevaliokunnassa tämä asia kävi selväksi. Tähän kiinnitettiin siellä huomiota, ja ympäristöministeriö ilmoitti, että tämän lain perään tulee laki ympäristöhaittojen vähentämisestä vesialueilla, joka tulee koskemaan paitsi moottorikelkkoja myös moottoriveneitä. Nehän aiheuttavat nykyään myös paljon hankaluuksia, häiriöitäkin monilla vesialueilla.

Minusta oli kuitenkin ainakin tärkeintä se, että päästiin alkuun eli saadaan reitit perustetuksi. Jos olisi jääty odottamaan, että lait olisi saatu yhtä aikaa käsittelyyn, moottorikelkkojen osaltakaan ei olisi päästy vielä eteenpäin ollenkaan, ei olisi päästy reittejään perustamaan. Ne on tarkoitus perustaa ensi kesän aikana niin, että seuraavan lumen aikana moottorikelkat pääsääntöisesti kulkevat reittejä pitkin, ja sekin on jo pitkä askel eteenpäin.

Tällainen puute lakiin jää, mutta ainakin meille on vakuutettu, että ongelma korjataan jo keväällä esiteltävällä uudella lailla, lailla vesialueilla tapahtuvien ympäristöhaittojen vähentämisestä.

Ed. Saari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten ed. Tennilä asian totesi, vesillä liikkumisen oikeudesta säädetään vesilaissa. Sen vuoksi asiaan puuttuminen ei nyt käsiteltävän lain osalta ollut mahdollista. Jos tämän lain osalta olisi lähdetty säätämään vesillä liikkumisen oikeudesta, se olisi ollut vesilainsäädännön kanssa ristiriidassa.

Valiokunta kuitenkin mietinnössään kiinnitti asiaan huomiota, ja kuten lakiehdotuksen perusteluissa on todettu, hallitus tulee antamaan vesilain muutosesityksen, jossa tullaan siltä osin asiaan puuttumaan. Valiokunta mietinnössään tätä kiirehti, mutta ei ole tarkoituksenmukaista, että tämän lain yhteydessä siitä säädetään.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minun kannaltani ei ole mitään merkitystä, laajennetaanko nyt käsiteltävää lakia vai tuleeeko hoidetuksi jonkin toisen lain yhteydessä. Pääasia, että vesistöille aiheuttavat ympäristöhaitat saadaan myöskin torjutuksi.

Ed. Apukka: Arvoisa puhemies! Kun maastoliikennelaki oli perjantaina toisessa käsittelyssä, kerroin mitä hyvää se pitää sisällänsä, mutta myös sen, mitä huonoa siinä on, joten en käy enää yksityiskohtaisesti sitä lävitse vaan kerron lyhyesti ne perusteet, minkä vuoksi olen katsonut aiheelliseksi tehdä nimelläni jaetun perustelulausumaehdotuksen.

Laki on tietysti kokonaisuudessaan hyvä laki. Sen tavoitteena on saada ns. villi kelkkailu aisoihin, ja uskon, että siinä laki tulee

varmasti hyvin onnistumaan. Mutta kuitenkin kaikkein suurimmat ongelmat kelkkailusta ovat Lapissa aiheutuneet lähinnä asutuskeskusten ympäristössä ilmenneinä häiriöinä ja toiseksi yksityisten mailla tapahtuvana luvattomana kelkkailuna. Mutta mikäli laki hyväksytään tässä muodossaan ilman mitään lausumia, se tulee olemaan varsin totaalinen kiello muille kuin lain 4 §:ssä mainituille ryhmille, joille kelkkailu on vapaampaa.

Lapissa kuitenkin moottorikelkkailu on jo kymmenet vuodet ollut elämäntapa, joka liittyy niin työhön kuin vapaa-aikaankin, joten tuntuu aika kohtuuttomalta, että tällainen pitkäaikainen käytäntö ja elämäntapa yhtäkkiä tehtäisiin lailla rangaistavaksi. Käsitteäkseni, jos laki tässä muodossa hyväksytään ilman ehdottamaani lausumaa, se tulee johtamaan paikkakunnan väestön kesken vain riitelyihin. On nimittäin aika vaikea osoittaa, milloin esimerkiksi poromies on poronhoitotöissä tai milloin hän on vapaa-ajan kelkkailussa, taikka vielä enemmän kalastajan osalla, kun hän pitää verkkoresua kerkassa matkassaan ja sanoo, että tällä kertaa ei sattunut tulemaan kalaa. Kuka voi osoittaa, onko hän kalastusreissulla vai ei?

Se käsittely, jonka lakiesitys sai valiokunnassa, oli hyvä ja on mielestäni tehnyt lakiehdotuksesta huomattavasti paremman erityisesti sen lausuman johdosta, jonka valiokunta on mietintöönsä liittänyt, nimittäin lausuman, jolla kolmen pohjoisimman kunnan ihmisille esitetään metsähallituksen myöntävän pitkäaikaisia kelkkailulupia, siis muillekin ihmisryhmille kuin lain 4 §:ssä on mainittu. Tämä on tietysti hyvä asia, ja varmasti ne kolme pohjoisinta kuntaa ovat juuri ne kunnat, missä kaikkein eniten tällaisia kelkkailuvapauksia tulee salliakin muillekin kuin 4 §:ssä mainituille ihmisille. Mutta minun käsitteäkseni ne perustelut, joita valiokunta lausumansa yhteydessä mainitsi, sopivat ihan yhtä hyvin muuallekin Lappiin. Sen vuoksi teen perustelulausumaehdotuksen, joka kuuluu näin:

”Hyväksyessään maastoliikennelain eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että metsähallitus tai muu valtion viranomainen myöntää Lapin läänissä pysyvästi asuville pitkäaikaisia alueellisia lupia moottorikelkan käyttöön valtion mailla, lukuun ottamatta asutuskeskusten läheisyydessä olevia pienehköjä alueita, edellyttäen että luv-

ta ei aiheudu lain 5 §:ssä tarkoitettua vahinkoa.”

Tämä teksti on pääosin täsmälleen samanlainen kuin valiokunnan mietintöönsä liittämä lausuma. Ainoa poikkeus on se, että kolmen pohjoisen kunnan lisäksi se laajentaisi oikeuden tai kehotuksen lupien myöntämiseen paikkakunnan väestölle muihinkin Lapin kuntiin, missä on valtion maita.

Sen lisäksi olen lausumaehdotukseeni ottanut maininnan ”lukuun ottamatta asutuskeskusten läheisyydessä olevia pienehköjä alueita”, koska ei tietenkään ole mielekästä, että metsähallitus velvoitettaisiin antamaan vapaita kelkkailulupia esimerkiksi kaupunkien tai isojen kirkonkylien liepeillä oleville aivan pienille valtion omistamille maa-alueille, vaan lausumalla on luonnollisesti se tarkoitus, että Lapin ihmiset saisivat vapaammin kelkkailla siellä, missä on suuria yhtenäisiä valtion maa-alueita. Käsittäakseni, jos näin lain suhteen meneteltäisiin, että hyväksyttäisiin lausuma, siitä olisi seurauksena se, että laki ei tulisi käytännössä aiheuttamaan niin suuria ongelmia ja ristiriitoja kuin mahdollisesti ilman lausumaa tulee käymään.

Lopuksi haluan vain vedota teihin, edustajakollegat, että voisitte olla asiassa kohtuullisia ja oikeudenmukaisia sekä olla tuke-massa Lapin ihmisten haluamaa lisäystä perusteluihin. Etelässä tämä ei varmasti ole iso asia, mutta lappilaisille tämä on suuri kysymys.

Ed. Saari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On toki ymmärrettävää, että Lapin kansanedustajien kannalta olisi tärkeää saada lisävapauksia lain määräyksistä. Kuitenkin on todettava, että koko lakiesitys perustuu hyvin paljon siihen, että nimenomaan Pohjois-Suomessa kelkkailu on riistätynyt hallinnasta.

Myös palauttaisin mieliin sen, että lain mukaan maanomistajalla tai -haltijalla joka tapauksessa on oikeus ja mahdollisuus lupia kelkkailuun maallaan myöntää. Siihen valiokunnan perusteluun, että näissä kolmessa Ylä-Lapin kunnassa kiinnitettiin huomiota pitkäaikaisten lupien tarpeeseen, oli aivan luontoon perustuva selvitys, jonka myös asiantuntijat totesivat: Näissä kolmessa Ylä-Lapin kunnassa luonto on sellainen, että esimerkiksi taimistotuhoja paikkakuntalaisten laajempi kelkkailuoikeus ei aiheuttaisi.

Jos sama oikeus laajennetaan koko Lapin läänin, on hyvin vaikea tällaista kasvistollista ja luonnon asioista lähtevää perustetta rajaukselle nähdä, ja minusta siinä tapauksessa oikeus tulisi laajentaa vähintään myös Oulun läänin, mutta ehkä myös muihin lääneihin, joissa valtion maita on runsaammin.

Ed. Apukka (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Niin kuin sanoin on tietysti hyvä asia, että Enontekiö, Utsjoki ja Inari lisäyksensä ovat mietinnössä saaneet, mutta minun mielestäni on erittäin vaikea vetää rajaa esimerkiksi Inarin ja Sodankylä tai Kittilän, Savukosken, Pelkosenniemen, min-kä tahansa kunnan, osalle. Ei siinä niin suuria muutoksia rajalla tapahdu, että tammöinen rajanveto käytännössä on kovin helppoa.

Lisäksi haluaisin sanoa sen, niin kuin äsken jo totesin, että moottorikelkka on Lapissa tänä päivänä monessa kyläryhmässä tärkeämpi väline kuin esimerkiksi henkilöauto. Sillä on 30 vuotta totuttu tiettyjä taipa-leita kulkemaan, ja jos tammöinen kieltö nyt astuu voimaan, kyllä se melkoinen muutos näitten ihmisten elämäntapaan on ja tarkoittaa sitä, että monella kelkka on sitten jou-tokapistus, vaikka se on ollut hyötykalu tähän saakka.

Vielä toteaisin sen, että kuitenkin ongelmat, mitä moottorikelkkailusta on ollut, ovat olleet asutuskeskusten ympärillä ja yksityisten mailla. Minun tiedossani ei ole, että kovin suuria ongelmia olisi valtion mailla tapahtuneen kelkkailun kanssa ollut, kun lailla vielä tehdään kelkkailureitit, joille mennään lyhyillä pätkäkelkoilla ajamaan nopeasti. Metsissä valtion mailla tullaan liikkumaan paljon hitaammilla kelkoilla, eivätkä ne ole läheskään semmoisia jäljentekijöitä kuin nopeat pienet kelkat, jotka ovat nimenomaan rata-ajoihin ja reiteille tarkoitettuja.

Ed. Savela (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Saaren kanssa samaa mieltä, että jos tätä on tarpeen laajentaa, myös Oulun lääni on sellainen, jossa tarvetta varmasti ilmenee.

Mutta siinä minä en ole ed. Saaren kanssa ollenkaan samaa mieltä, että kelkkailu olisi riistätynyt. Minä olen mieluummin ed. Apukan kanssa samaa mieltä, että vastuulli-

nen kelkkailija kyllä käyttää maastoa järkevällä tavalla ja nimenomaan omien elämäntehtäviensä ja elinkeinonsa harjoittamiseen. Eikä siitä ole sitä huolta, mikä ed. Saaren puheesta kävi ilmi, että tällä tavalla esimerkiksi tietoisesti luontoa turmellaan silloin, kun harjoitetaan omaa elinkeinoa.

Ed. Tennilä: Rouva puhemies! Ed. Aimo Ajo ryöpytti täällä viime viikolla toisessa käsittelyssä ankarasti tätä moottorikelkkalakia, ja hän on Lapin lehdissä jatkanut kritiikkiään hyvinkin voimallisesti. Ed. Ajolta unohtuu varmasti se seikka, että tämän lain on eduskunnalle esitellyt sosiaalidemokraattinen ympäristöministeri Kaj Bärnlund, ja se on tietysti hallituksen esitys kokonaisuudessaankin.

Mutta vaikka näin on, minusta tämä lakiesitys lähtökohdiltaan on erittäin tarpeellinen ja hyvä, sillä moottorikelkat ovat tulleet jäädäkseen. Niitä on paljon ja niiden määrä koko ajan on myös kasvussa. Tarvitaan ehdottomasti selkeämmät ohjeet, säädökset ja myös tiukempaa valvontaa aivan varmasti, koska myös haitat ovat ilmiselviä. Kelkkojen määrä on sentään jo 70 000. Sen arvioidaan nousevan jopa yli 100 000:n lähimmässä tulevaisuudessa, eli suuresta määrästä liikkuvia esineitä on kysymys. Niillä on myös rällätty aika tavalla. Se on kiistaton tosiasia, ja tämä näkyy mm. onnettomuuslukujen jyrkkänä lisääntymisenä sekä mm. taimikkotuhojen suurena määränä. Onhan tietysti varsin kohtuutonta, että joku kasvatataa huolella puustoa ja joku sitten käy ja pyyhkäisee sen moottorikelkalla nurin. Se on erittäin ikävää toimintaa.

Nyt on kyllä ollut säädöksiä, mutta on ollut sellainen käsitys, että niitä ei tarvitse noudattaa, ja tavallaan näin onkin, koska sanktioita eli rangaistuksia ei ole voitu määrätä. Minusta tarvitaan säädökset, ja ympäristöministeriön esitys oli minusta jo lähtökohdaltaan aivan hyvä. Tätä esitystä liikennevaliokunta käsitteli erittäin perusteellisesti, voisin niin väittää, ja minun käsittääkseni selvästi paransi tätä ehdotusta. Sitä voidaan edelleenkin parantaa mm. sillä ehdotuksella, jonka ed. Apukka täällä teki ja jota voin kannattaa ja kannatankin.

Tämän lain perusideat ovat lyhyesti sanottuna ja kertauksen vuoksi seuraavat: Moottorikelkkailu pääsääntöisesti ohjataan reiteil-

le. Toinen tärkeä ohje on se, että tulee alaikäraja 15 vuotta kelkan käytölle näille reiteille, maastossa 12 vuotta, ja tulee katonopeussäädös 60 kilometriä tunnissa.

Liikennevaliokunta teki niin kuin sanottu tähän ehdotukseen muutoksia. Tärkeänä pidän sitä, että reittitoimitus tuli keveämmäksi. Ei välttämättä tarvita enää raskasta toimitusmenettelyä, vaan voidaan myös sopia maanomistajan kanssa reitin perustamisesta. Esimerkiksi Lapissahan on jo käytännössä tehty näitä reittejä aikaisemminkin. Seutukaavaliitto on ollut erittäin aktiivinen näissä asioissa.

Toinen liikennevaliokunnan ohjeellinen kannanotto on se, että kun asetusta kirjoitetaan, liikennenopeus voidaan liikennemerkillä osoittaa muuksikin kuin 60 kilometriä tunnissa. Se on reen kanssa 40 kilometriä, mutta se voi jollakin suoralla tai tasaisella tai jänkämaalla olla yli 60 kilometriäkin, jos liikennemerkillä halutaan niin osoittaa.

Minä pidän myös erittäin tärkeänä kannanottona sitä, että nuo kolme pohjoista kuntaa tavallaan saavat erillisen kohtelun. Tämä on Lapin seutukaavaliiton ehdotus, ja sille on perusteensa. Ihan ylhäällä pohjoisessa moottorikelkka on olennainen osa elinkeinoja ja jopa voi sanoa elämäntapa. Kelkkaaahan saa käyttää muuallakin maassa maanomistajan luvalla ja tietyt ammattiryhmät ammatissa toimissaan: poromiehet, kalastajat, viranomaiset ja eräät muut ryhmät, syrjäseudulla asuvat ja mm. invalidit. Heillä on oikeus käyttää kelkkaa jatkossakin.

Kyllä siellä minusta on näitä poikkeuksia aika tavalla tai semmoisia lähtökohtia, jotka oikealla tavalla ymmärretyn vapaan kelkkailun sallivat elinkeinon osana tai asuinpaikan vuoksi. Varmasti olisi ollut hyvä panna luontaiselinkeinon harjoittajat selvästi tähän luetteloon. Näin ei käynyt. Nyt täytyy vain toivoa ja lähteä siitä, että tulkinta käy niin, että he saavat saman kohtelun kuin poromiehet, kalastajat, sillä saman tyyppistä touhuaahan se on.

Tietenkin on ongelma, joka liittyy metsästysaseiden käyttöön. Tässä tultiin metsästyslakiin. Se voi karata käsistä, jos kelkassa tällä lailla annettaisiin lupa kuljettaa aseita. Siis siinä tulee aika monimutkainen tilanne. Niitä saavat kuljettaa nyt esimerkiksi poromiehet nimismiehen antamalla luvalla, mutta jos vain todetaan, että kelkassa saa kuljettaa

aseita, on äkkiä aika monimutkainen tilanne ja voi tulla esimerkiksi kelkkametsästysuhka eteen.

Mutta niin kuin sanottu kyllä metsähallituksen mailla alueena voisi olla koko Lappi. Minusta ei ole ongelmaa, jos asutustajamien yhteydessä tehdään poikkeus niin kuin ed. Pokka myös ehdottaa, niin että siellä ei sitä rälläyskelkkailua tulisi, vaan se olisi todella näiden syrjäseutujen ihmisten käytössä oleva etu. Sillä semmoisena minä sen näen. Se on niin kuin ed. Apukkakin totesi elämäntapaan ja elinkeinotoimintaan liittyvä, elämiseen liittyvä kulkuneuvo tuolla pohjoisessa.

Mutta parempi jotakin, kuin ei mitään ja siinä mielessä en ymmärrä sitä kritiikkiä, että kun kuitenkin saatiin, mitähän se alue lieenee, puolet Lapista, johonkin järjestykseen, niin se ei tunnu olevan mitään, vaan kritiikki oli esimerkiksi ed. Ajolla erittäin kova. Tämä on teidän ministerinne ehdotus, ed. Ajo, jota liikennevaliokunta sai sentään parannettua jonkin verran.

Mitä asetuksiin tulee, on tiettyjä varmasti käytännössä paljon kiistaakin herättäviä säädöksiä. Niihin kuuluu mm. kypäräpakkokysymys. Kypärää vierastetaan aina, kun se määrätään pakolliseksi. Muistan, minkälaisin asentein pöllintekijät suhtautuivat kypärän käyttöpakeroon takavuosina. Silloin, kun se tuli ensimmäistä kertaa, se oli vitsin aihe, mutta siihen on totuttu. Rakennuksillakaan ei kypärää ensin pidetty oikein sopivana. Moottorikelkkojen osaltakin kypärä on varmasti erittäin oikea ratkaisu, kun ajetaan reiteillä.

Mutta on ammattikuntia, joissa kypärä on ilman muuta, voi sanoa, aika hankala juttu, varsinkaan jos ei kehitetä oikein ammattiin sopivaa kypärää. Tämmöisiä porukoita ovat mm. poromiehet ja kalastajat. Jos oikein tiheästi joutuu esimerkiksi päättään kääntelemään ja seuraamaan taaksepäin tapahtumien menoa jne., kypärä on ilman muuta hankaluus.

Mitään ei voi varmasti koskaan ottaa riittävän laajasti huomioon. Eräs porukka, joka on tuonut kantoja julki tältä osin, on eräoppaat, jotka safareja järjestävät. Se on porukka, jolle kypärän käyttöpakko tuottaa hankaluuksia turvallisuuden kustannuksella. Hehän joutuvat seuraamaan taaksepäin koko ajan, mitä reessä tapahtuu. Jos tulee

kypäräpakko, se ei auta turvallisuuden asiaa, vaan haittaa, ja sen vuoksi toivottavasti asetuksen tai alempitasoisten määräysten kirjoittaja laittaa nämäkin porukat sellaiseen asemaan, että kypäräpakkoa ei tule. Liikennevaliokuntahan koetti tähdentää ymmärtävää joustavuutta, kun kypäräkysymyksestä puhutaan. On varmasti pääsääntöisesti oikein, että kypäräpakko tulee. Se suojaa onnettomuuksilta, nimenomaisesti pääkallovammoilta ennen muuta. Mutta on sitten töitä josta kypärästä on ylivoimaista haittaa-kin.

Kaiken kaikkiaan sanoisin, että nyt on saatu alku oikean suuntaiselle lainsäädännölle. Aivan varmasti tulee nopeasti tarvetta täsmentää ja parantaa tätäkin lakia.

Sitten ovat vesistöt, joitten osalta tarvitaan kiireellisesti säädöksiä. Luotan ympäristöministerin ilmoitukseen siitä, että esitys ympäristöhaittojen vähentämisestä vesialueilla tulee eduskuntaan viivyttelämättä vaalien jälkeen, kuka silloin sitä onkaan säättämässä. Vesialueilla on juridisesti eri tilanne kuin maastossa. Sen vuoksi on pakko noudattaa erilaista menettelyä. Vesialueilla paitsi kelkkakysymys ovat mm. muskeliveneet, joitten osalta tarvitsee tehdä jotakin, ja se on seuraavan eduskunnan ratkaisu, että jotakin ruvetaan tekemään. Mutta jotakin pitää tehdä, koska häiriöitä vesialueilla tulee paitsi villistä kelkkailusta myös hurjastelusta erittäin kovaa kulkevilla veneillä, jotka nekin häiritsevät luullakseni vielä enemmän kuin kelkat esimerkiksi mökkiläisiä kesäloma-aikana.

Ed. Ajo (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Koska nimeni edellisessä puheenvuorossa mainittiin useita kertoja, vielä kerran perustelen, mitä ajattelen.

Siiis laki, niin kuin lait yleensä, on ihmisten tekemä eikä se ole mitään Jumalan sanaa, sen me tiedämme. Tässä enemmistö asioista on ihan oikeita ja hyviä. Se saa järjestyksen holtittomaan ajoon ja kypäräpakon, nämä ovat ihan oikeita asioita. Mutta siihen on myös jäänyt virheitä ja vajavuuksia, niin kuin lakeihin yleensä jää. Silloin jää vajavuuksia, jos yksi ihmisryhmä kärsii tai ihminen kärsii, kun toinen saa paremmat edut, vaikka on samantapaiset olosuhteet. Tämä tekee osaltaan laista epätasa-arvoa edistävän.

Esimerkiksi etelälappilaiset, etenkin kau-

punkilaiset, eivät pääse ilman erikoislupaa valtion metsiin. Etelä-Lapissa ja Keski-Lapissa olevia hoitoalueita ei laki velvoita antamaan lupaa, ja sen tietää, että kun sinne menee pyytämään lupaa, niin ei sitä yleensä anneta. Ne, jotka pyytävät lupaa metsäajamiseen, eivät ole mitään huligaaneja, he ovat ihan kunnon ihmisiä ja varmasti katsovat, onko siinä taimistoa vai ei. Eivät he aja edestakaisin taimikoissa, sellainen ajo tapahtuu kylien ympärillä. Tämä laki täytyy korjata, niin kuin laki yleensä korjataan, ja kun se korjataan, se edistää tasa-arvon toteutumista ja estää tulemasta taas yhtä riidanaihetta ja riidanpesää Lappiin tämän lain ympärille.

Ed. Kettunen: Rouva puhemies! Viime perjantaina tämän lain toisessa käsittelyssä eduskunnan niukka enemmistö äänesti nurin luontaiselinkeinoilallisten oikeuksia tukevan lisäysehdotuksen lain 4 §:ään. Uskon, että tämä äänestäminen tapahtui tietämättömyydestä ja osittain myös vahingossa. Se oli joka tapauksessa menetys ja isku tätä ammattiryhmää kohtaan. Jotta tätä vahinkoa voitaisiin korjata, arvoisa puhemies, ehdotan perusteluissa lausuttavaksi seuraavaa:

”Koska lakiehdotuksessa ja sen perusteluissa on luontaiselinkeinolaissa (610/84) tarkoitettujen henkilöiden oikeus käyttää moottorikäyttöistä ajoneuvoa maastossa elinkeinonsa harjoittamiseen ilman maanomistajan tai haltijan lupaa sanottu epätarkasti ja puutteellisesti, eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii asetuksella tai muulla tavoin, että heille tämä oikeus annetaan.”

Arvoisa puhemies! Vetoan sekä sosialidemokraatteihin että kokoomukseen, että myös he tulisivat tukemaan tätä ehdotusta, joka parantaa lakia ja nimenomaan antaa näille elinkeinonharjoittajille heidän välttämättä tarvitsemansa oikeuden hoitaa Lapissa elinkeinoaan.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Eduskunnassa olen havainnut mielenkiintoisia piirteitä ja antanut niille nimiäkin. Yksi on käytäväparlamentarismi, jolla muutetaan valiokuntien tekemiä päätöksiä, jotka eivät valtaenemmistöä miellytä, käytäväkeskustelujen perusteella.

Toinen on sitten se, että vaikka laissa on selvä virhe, niin suuressa salissa on mahdot-

tomuus sitä muuttaa miksikään, vaikka siitä tehty esitys on aivan selkeä ja perusteltu. Ainoa asia saattaa olla jokin Neuvostoliittoon vietävien perunoiden tuki jonkun ed. Mäki-Hakolan ehdottamana.

Tässäkin tapauksessa kysymys on siitä, että olisi pitänyt viime perjantaina korjata selvä virhe, jossa eräs väestöryhmä olisi otettu lain piiriin. Näin ei tapahtunut, niin kuin ed. Kettunen mainitsi. Tämä on huonoa parlamentarismia. Toisin sanoen ei uskota, että ollaan joskus asiassakin mukana eikä pelkästään populistisesti herättämässä ajatuksia siitä, kuinka hyvä itse kukin puolue on. (Ed. Saari: Ei kukaan jaksakaan teitä enää uskoa!) — Saattaa olla niin, kyllä se teidänkin uskottavuutenne pian häipyä.

Mutta, rouva puhemies, enemmittä puheita, kannatan ed. Kettusen tekemää lausumaehdotusta, koska siinä jätetään tietty muistutus tästä asiasta kuitenkin eduskunnan pöytäkirjaan lain perusteluihin.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Paloheimon tekemää perustelulausumaehdotusta.

Omalta osaltani kiinnitän huomiota siihen, että jos meillä on metsän keskellä peltoalue, joka on lumen peittämä, ja lähellä metsän keskellä oleva lampi, joka on jäässä ja lumen kattama, niin näitten erottaminen toisistaan jo maastollisesti on aikamoisen asiantunteumuksen varassa, jotta voi tietää, mitä lumen alla on. Toisin sanoen maastollisesti ne ovat täysin toisiaan vastaavia.

Juuri tämänlaisista toiminnallisista syistä olisi järkevää, että silloin kun on kysymys vedestä jäätyneessä olomuodossa, tämän laatuista toiminnallisia asioita käsiteltäisiin esimerkiksi maastoliikennelaisissa, kuten tässä tapauksessa, eikä vesilaisissa. Vesilaisissa jätettäisiin käsiteltäviksi sellaiset tapaukset, jolloin on kysymys vedestä nestemäisessä olomuodossa. Talonpoikainen järki olisi hyvä väline näissä asioissa. Sen vuoksi mielestäni ed. Paloheimon tekemä perustelulausumaehdotus on erinomaisen paikallaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Paloheimo ed. Pulliaisen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: ”Hyväksyessään maastoliikenne-

lain eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin, jotta laissa määritely käsite 'maasto' laajennettaisiin käsittämään myös rannoiltaan tiheästi asutut järvet."

Ed. Apukka ed. Tennilän kannattamana on ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Hyväksyessään maastoliikennelain eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että metsähallitus tai muu valtion viranomaisen myöntää Lapin läänissä pysyvästi asuville pitkäaikaisia alueellisia lupia moottorikelkan käyttöön valtion mailla, lukuun ottamatta asutuskustusten läheisyydessä olevia pienehköjä alueita, edellyttäen että luvista ei aiheudu lain 5 §:ssä tarkoitettua vahinkoa."

Ed. Kettunen ed. Aittoniemen kannattamana on ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Koska lakiehdotuksessa ja sen perusteluissa on luontaiselinkeinolaissa (610/84) tarkoitettujen henkilöiden oikeus käyttää moottorikäyttöistä ajoneuvoa maastossa elinkeinonsa harjoittamiseen ilman maanomistajan tai haltijan lupaa sanottu epätarkasti ja puutteellisesti, eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii asetuksella tai muulla tavoin, että heille tämä oikeus annetaan."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Lopuksi päätetään perustelulausumaehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Paloheimon ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Paloheimon ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 130 jaa- ja 21 ei-ääntä; poissa 48. (Koneään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Apukan ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Apukan ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 103 jaa- ja 45 ei-ääntä; poissa 51. (Koneään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kettusen ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Kettusen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 101 jaa- ja 50 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 47. (Koneään. 9)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus laiksi aseettomasta palveluksesta ja siviilipalveluksesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 310

Puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 8

Suuren valiokunnan mietintö n:o 312

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Oikeusministeri Halonen: Arvoisa puhemies! Eduskunnan käsiteltävänä oleva väliaikaisesti muutettu siviilipalveluslaki poistaa ns. totaali kieltäytyjien rangaistusten pahimmat kohtuuttomuudet. Heitä ei enää pidettäisi vankilassa varusmiespalvelusta pitempää aikaa. Silti on sanottava, että kahdeksan kuukautta on toki pitkä vankilassao-loaika.

Rangaistus siviilipalveluksesta kieltäytymisestä on uuden lain mukaan puolet jäljellä olevasta palvelusajasta. Rangaistusaika on siten sidoksissa siviilipalvelusaikaan, joka on tällä hetkellä 16 kuukautta. Sidonnaisuus on-

kin monessa suhteessa luonteva vertailukoh-
ta ja seuraus siitä, että rangaistuksen suorit-
tamisen katsotaan korvaavan siviilipalvelus-
velvollisuuden.

Keskeinen kysymys siviilipalveluksessa on
palvelusajan pituus, kun seuraa nyt tapahtu-
nutta keskustelua. Ellei ensi vuoden alusta
ole voimassa uutta siviilipalveluslakia, siviil-
palvelukseen halukkaiden vakaumuksen
tutkintajärjestelmä palaa väliaikaislain voimassaolon loputtua. Paluuta tähän tuskin
kukaan meistä enää kannattaa. Kuitenkaan
vakaumuksen tutkinnasta luopuminen ei
mielestäni edellytä ylipitkää palvelusaikaa.
Mielestäni nykyinen 16 kuukauden palvelu-
aika on kohtuuttoman pitkä. Siviilipalvelu-
aika ei saisi olla merkittävästi pidempi kuin
nykyinen 8—11 kuukauden mittainen varus-
mies aika. Kun kuitenkin siviilipalvelusmie-
hillä on normaalisti selvästi enemmän vapaa-
aikaa kuin vastaavasti varusmiehillä, on ym-
märrettävä myös niitä mielipiteitä, joissa
edellytetään, että siviilipalvelusaika olisi jon-
kin verran varusmies aikaa pidempi. Jos siviil-
palvelusaika olisi esimerkiksi vuoden mit-
tainen, niin rangaistusta totaali kieltäytymis-
estä nyt esitetyn hallituksen esityksen logii-
kan mukaisesti pitäisi alentaa 6 kuukauteen
vankeutta.

Siviilipalveluslain kokonaisuudistus jää nyt
väistämättä uuden hallituksen ja uuden edus-
kunnan ratkaistavaksi. Kuitenkin pidän tär-
keänä sitä, että kokonaisuudistusta pidetään
jatkuvasti valmistelun alla ja niistä kiistaky-
symyksistä, joita vielä on, päästään poliitti-
seen yksimielisyyteen.

Haluamatta ottaa kantaa niihin julkisessa
keskustelussa olleisiin useisiin keskustelukoh-
teisiin, joista eri tahoilla on ollut omasta
mielestään kylläkin varsin perusteltuja kan-
nanottoja, jotka kuitenkin vielä poikkeavat
toisistaan, haluan omalta puoleltani todeta,
että kansainvälistyvä maailma ja nyky-Eu-
rooppa mielestäni on monessa suhteessa
muuttunut siitä ajasta, jolloin mm. siviilipal-
velusta katsottiin voitavan suorittaa yksin-
omaisesti maan rajojen sisäpuolella. On kui-
tenkin muistettava, että siviilipalvelus ei ole
mikään oikotie matkustelemiseen. Toisaalta
mielestäni ei pitäisi aivan yksiselitteisesti kiel-
tää myöskään sitä mahdollisuutta, että aivan
samalla tavoin kuin eräissä muissakin kan-
sallaisvelvollisuuden täyttämiseksi suoritetta-
vissa tehtävissä sitä voitaisi tarvittaessa suo-

rittaa nykyistä laajemmin ja myös maan
rajojen ulkopuolella.

Puolustusministeri Rehn: Arvoisa puhe-
mies! Oikeusministeri Halonen esitti niitä
perusteluja, jotka ovat pohjana sille, että
lakiesitys annettiin näin eduskunnan aivan
viime hetkillä. Tämä perustui oikeastaan
hyvin mielenkiintoiseen neuvotteluun, jonka
oikeusministeri ensimmäisenä toi esiin ja
jossa työministeri ja puolustusministeriö oli-
vat osallisina. Katsoimme, että kun näyttää
siltä, että siviilipalveluksen uudistaminen to-
dellakin jää seuraavaan eduskuntaan, on
erittäin tärkeätä, että ainakin tämä osa saa-
daan oikaistua ja paremmaksi kuin aikaisem-
min.

Siviilipalveluslain valmistelu on siirtynyt
työministeriöön ja toivomme todellakin, että
seuraavassa eduskunnassa voidaan sen osasia
kaikin osin parantaa. Tämä oli kuitenkin
erittäin tärkeä askel eteenpäin. On hyvä, että
eduskunta on lyönyt sisällön lukkoon toises-
sa käsittelyssä. Toivon mukaan voimme tä-
män nyt hyväksyä.

Ed. Laine: Rouva puhemies! Nyt hyväk-
syttävä hallituksen esitys merkitsee eräiden
aseistakieltäytyjiä koskevien kipeiden ongel-
mien lievittämistä. Kuten lain toisen käsitte-
lyn yhteydessä todettiin, nyt otetaan pieni
askel myönteiseen suuntaan. Eduskunnan
enemmistö asettui äänestyspäätöksin vastus-
tamaan pidemmälle meneviä muutoksia tässä
vaiheessa, joten nyt on tietenkin tyytyminen
tähän toisen käsittelyn lopputulokseen.

Viime perjantaina käydyssä keskustelussa
esiintyi ainakin kahdenlaisia mielipiteitä suh-
tautumisesta siviilipalvelusmiehiin ja aseista-
kieltäytyjiin sekä sen uuden lain valmistelun
tavoitteista, joka on säädettävä tämän vuo-
den loppuun saakka voimassa olevan väliai-
kaisen lain tilalle. Eräät puhujat suhtautuivat
mielestäni pilkaten aseistakieltäytyjiin.
Myönteisemmin suhtautuneet puhuivat läh-
innä uudistustavoitteiden sisällöstä ja myös
uudistuksen hitaasta etenemisvauhdista.

Kuten tulin perjantaina todenneeksi, aseis-
takieltäytyjiin suhtautumisesta on kysymys
ihmisoikeuksien tunnustamisesta tai vastus-
tamisesta. YK:n ihmisoikeustoimikunta kat-
soi vuoden 1989 maaliskuussa antamassaan
päätöksessä, että aseistakieltäytyminen on
ihmisoikeuksien julistuksessa sekä kansalais-

oikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa tunnustettujen ajattelun, omantunnon ja uskonnon vapauden oikeutettua käyttöä. Toimikunta suositteli aseistakieltäytyjien vakaumusta kunnioittavan vaihtoehtopalvelun kehittämistä sekä pidättäytymistä aseistakieltäytyjien vangitsemisesta.

Alkuperäisten kaavailujen mukaan eduskunnan piti saada jo viime syksynä käsiteltäväkseen hallituksen esitys siviilipalvelussäännösten muuttamisesta, siis siitä uudesta laista, josta nyt edellä mm. ministeri Halonen ja ministeri Rehn puhuivat. Tietävästi puolustusministeriö on kuitenkin jarrutellut tätä valmistelua, ja niin esityksen valmistelu työministeriössä ja oikeusministeriössä on siirtynyt. Tämä on käsitykseni. Puolustusministeri Rehn ei äsken viitannut tähän kysymykseen. Mikäli hän suostuisi kertomaan, pitääkö tämä käsitykseni paikkansa ja mitkä ovat mahdollisen viivytyksen syyt, ainakin olisin utelias kuulemaan, mistä tämä jarrutus johtuu. Syytä en tunne.

Uuden siviilipalveluslain säädännössä on otettava huomioon tämän väliaikaislain aikana saadut kokemukset, kuten viime perjantaina totesin, ja myös mm. ed. Backmanin ym. lakialoitteessa esitetyt tavoitteet.

Perusvaatimuksiksi voitaisiin asettaa seuraavat:

1. Aseistakieltäytyjille on turvattava mahdollisuus omantunnon syiden perusteella vapautua asevelvollisuudesta kokonaan eikä vain rauhan aikana.

2. Siviilipalvelusaikaa ei saa säätää varusmiesten palvelusaikaa pidemmäksi.

3. Totaalikieltäytyjien vankeusrangaistuksia on lyhennettävä merkittävästi nykyisestään tavoitteena niistä luopuminen kokonaan.

4. Siviilipalveluksen koko hallinto on toteutettava työministeriöstä käsin katkaistamalla siviilipalveluksen siteet puolustushallintoon ja kehittämällä siviilipalvelus rauhaa edistäväksi vaihtoehtopalveluksi mahdollistamalla palveluksen suorittaminen yleishyödyllisissä järjestöissä, mm. rauhan-, ympäristö- ja kehitysyhteistyöjärjestöissä.

5. Siviilipalveluslain on palvelusajan ja rangaistuksen suhteen astuttava voimaan heti lain säätämisen jälkeen. Tällöin on vankilassa oleville ja tuomion saaneille totaalkieltäytyjille tarjottava mahdollisuus uudistettuun siviilipalvelukseen.

6. Viranomaisille on määrättävä tiedottamisvelvollisuus siviilipalvelukseen hakemisesta ja sen sisällöstä.

Siviilipalvelussäädösten uudistamisen yhtenä lähtökohtana tulee olla, ettei sanktioiden avulla pyritä muuttamaan aseistakieltäytyjien vakaumuksia, vaan siviilipalvelusta tulisi pitää omantunnon vapaudesta johdettavana vaihtoehtona asevelvollisuuden suorittamiselle puolustusvoimissa. Tästäkin syystä siviilipalvelusaika ei saisi olla pitempi kuin asepalvelusaika.

Lopuksi totean, että asevelvollisten olosuhteet kaipaavat olennaista korjausta. Toivottavasti puolustusministeriön lupaama, ehkä jo asettama, työryhmä kiireellisesti käsittelee saamansa tehtävän ja ministeriö ryhtyy erityisesti sosiaalisten olosuhteiden ja varusmiesten toimeentulokysymysten suhteen toimenpiteisiin näiden olosuhteiden parantamiseksi.

Puolustusministeri Rehn: Arvoisa puheemies! Ed. Laine sanoi puheenvuorossaan, että puolustusministeriö olisi jarruttanut siviilipalveluslain valmistelua. Tämä ei kyllä voi pitää paikkaansa, koska valmistelu on tapahtunut työministeriössä.

Henkilökohtaisesti olen antanut hyvin voimakkaat terveiset omille virkamiehille, jotka ovat olleet lausunnonantajina ja osittain mukana valmistelussa, että meiltä päin sitä ei saa jarruttaa, koska katson, että on erittäin tärkeätä, että me saamme tämän lain mahdollisimman pian uusituksi. Katson myös, että on hyvin tärkeä lisä koko meidän asepalvelujärjestelmällemme, että myös on mahdollisuus vakaumuksensa vuoksi jäädä pois asepalvelusta ja suorittaa siviilipalvelumuodossa oma yhteiskunnallinen toimintansa. Tämä merkitsee todellakin sitä, että lakia on parannettava ja toimintaedellytyksiä on kaikin puolin katsottava ihan siihen suuntaankin, mitä ed. Laine mainitsi.

Mitä tulee asevelvollisten sosiaaliseen ja taloudelliseen asemaan, olen hyvin suurella mielihyvällä voinut todeta, että tällä työryhmällä, jonka asetin heti, kun olin aloittanut tehtäväni, on erittäin suuri työmotivaatio. He ovat innostuneina ryhtyneet tähän toimintaan, ja tämän kuukauden loppuun mennessä heillä pitäisi olla konkreettiset ehdotukset. Toivon, että nämä voidaan myöskin vielä saattaa todellisuuteen ja budjettiin mu-

kaan ihan tämän vuoden, jopa tämän kevään aikana, joten tässä todellakin odotan mielenkiinnolla, mitä myönteistä heillä on tuotavanaan.

Ed. Kettunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä luulen, että harvoin Suomen parlamentissa on jouduttu siihen tilanteeseen, että puolustusministeri ja kommunistien äärivasemmistoa edustava edustaja ovat varusmiespalvelusta ja siviilipalvelusta suurin piirtein samaa mieltä. Minusta tämä tilanne, että puolustusministeri lähtee tukemaan niitä ajatuksia, joilla suomalaisia nuoria miehiä provosoidaan ja kehoitetaan siviilipalvelukseen ja kieltäytymään Suomen lain mukaisesta asevelvollisuudesta, on käsittämätön.

Puolustusministeri Rehn: Arvoisa puhemies! Tuskin kukaan voi olla epä tietoinen siitä maanpuolustustahdosta, jota minä tunnen ja olen osoittanut sekä sanoissa että myöskin teoissa.

Mutta katson, että juuri se, että meillä on toimiva maanpuolustus, joka sitä paitsi saa tavattoman paljon kannatusta, osittain pohjautuu sille tosiasialle, että meillä on vaihtoehto niille, joilla on syvä vakaumus olla osallistumatta armeijan toimintaan ja aseelliseen palveluun. Tämä on ihmisoikeus. Minä kunnioitan ihmisoikeuksia, ja mielestäni tämä myöskin ihan tilastollisestikin tulee esiin siinä, että meillä maanpuolustustahto on niin voimakas. On maita, joissa tätä mahdollisuutta ei ole, ja siellä maanpuolustustahdon osoitukset, numerot ja mielipidemittaukset, ovat osoittamassa jotakin aivan muuta.

Mikään ei ole mustaa tai valkoista. On olemassa molemmat vaihtoehdot, ja mielestäni osoitan parempaa maanpuolustustahtoa sillä, että myöskin myönnän sen, että ihmisoikeuksille, poikkeavuudellekin yleisistä säännöistä, on oltava tilaa.

Oikeusministeri Halonen: Arvoisa puhemies! Minun mielestäni kyllä ed. Kettunen saisi kertaalleen miettiä, mihin heidän puolueensa sijoittuu kartalla, jos RKP:läinen ministeri ja myöskin vasemmistosta oleva kansanedustaja voivat olla samaa mieltä asioista. Eiköhän se ole nimenomaan sitä konsensusta, jota näissä asioissa on kovasti

toivottu ja jota on pidetty tärkeänä suomalaiselle yhteiskuntajärjestelmälle, joten minusta tuntuu, että olisi paras nyt kyllä itse miettiä, mihin kohtaan ympyrää on itsensä asettanut.

Ed. Holvitie (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Haluan omalta kohdaltani todeta, että saamani käsityksen mukaan puolustusministeriö ei ole jarrutellut tämantapaisia lainsäädäntökysymyksiä, joista nyt keskustellaan. Oikeastaan päinvastoin. Ed. Laine on ollut vähän nihkeä niissä maanpuolustuksellisissa kysymyksissä, joita me olemme koettaneet eteenpäin saattaa. Pikemminkin näinpäin.

Mikäli olen ymmärtänyt, että näiden vaihtoehtopalvelujen kehittäminen on ollut todella tarpeen jo sikäli, että meillä Suomessa tunnetusti, kuten ministeri Rehn äsken totesi, maanpuolustustahto on erittäin korkealla ja totaali kieltäytyjien ryhmä tavattoman pieni. Uskon, että eräs vaihtoehtopalvelujen kehittämismuoto on juuri perusteena sille, että näin todella on. Tämä ryhmä ei koskaan meillä ole muodostanut ongelmia.

Toinen näkökohta luonnollisesti on oikeudenmukaisuus asevelvollisia kohtaan. Henkilökohtaisesti olen tiukasti pitänyt huolta puolestani siitä, että oikeudenmukaisuus myöskin tässä suhteessa säilyy. Tämä rakentuu sille ajattelulle, että niin kauan kuin meillä on asevelvollisuuslainsäädäntö, sanktioiden puuttuminen kokonaan, kuten ed. Laine esitti, ei voi olla mahdollista. Tällä tavoin me kohtelemme kutakin ikäluokkaa oikeudenmukaisesti samalla tavalla. Näin olen toimenpide, joka mahdollisesti johtaa totaali kieltäytyjien siirtymiseen vaihtoehtoisten palvelujen suhteen, on minusta vain hyvä puoli, jota pitää edelleen kehittää. Jos me pidämme huolta siitä, että myöskin kertausharjoituksiin tulevista asevelvollisista huolehditaan oikeudenmukaisesti, meidän tulee luonnollisesti huolehtia myöskin siitä, että näillä kokonaan kaikista vaihtoehdoista kieltäytyvillä on jokin sanktio.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun on kuunnellut ministeri Halonen ja nimenomaan puolustusministerin kannanottoja sekä ed. Laineen puheenvuoroa, niin kyllä täytyy pohtia ihan syvällisesti sitä, tarvitaanko kohta asevelvollisuus-

lakia lainkaan. Puolustusministerikin hyvin voimakkaasti minun mielestäni näitä vaihtoehtoisia palvelumuotoja esittää ja, mikäli minä ymmärsin oikein, esittää vaihtoehtoisena palvelumuotona erilaisia tehtäviä. Minun ymmärtääkseni nyt on kyse nimenomaan niistä henkilöistä, jotka eivät suostu tekemään edes korvikkeena jotakin palvelua. Tästä minun mielestäni ministeri Rehn ei maininnut, koska hän puhui aivan muusta.

Se, minkä ed. Holvitie totesi, on minun mielestäni aivan oikeudenmukaista. Silloin kun päästään paljon helpommalla jossakin muualla, niin jokin oikeudenmukaisuus täytyy olla myös verrattuna niihin henkilöihin, jotka suorittavat asevelvollisuuden. Haluaisin korostaa, että kyllä armeijankin piirissä on hyvin paljon tehtäviä, joissa asetta ei tarvitse ottaa käteen. Niiden minun mielestäni pitäisi olla tärkeä vaihtoehto. Ei pidä tietenkään liian suurta numeroa koko ongelmasta tehdä, mutta kun esitetään tällaisia myönteissävyisiä puheenvuoroja, niin saattaa olla, että ministeri Rehnin mainitsema maanpuolustustahto heikentyy.

Puolustusministeri Rehn: Arvoisa puhemies! Ed. Vistbacka ei kyllä oikein ollut nyt kärryillä siinä, mistä tässä puhuttiin. Minä vastasin ed. Laineen kysymykseen ja hänen puheenvuoroonsa, jossa hän mainitsi siviilipalveluslain valmistelun myöhästyneen. Aivan oikein, emme käsittele sitä lakia tässä yhteydessä. Tämä tuli joka tapauksessa puheeksi, ja sen vuoksi myös vastasin kysymykseen ja väitteeseen, että puolustusministeriö on lain valmistelua jarruttanut. Se valmistellaan työministeriössä, ja puolustusministeriö ei ole sitä jarruttanut.

Minulla on kyllä oikeus omaan vakaukukseeni siitä, että jotta voimme ylläpitää hyvää maanpuolustusta, on oltava myös mahdollisuus vaihtoehtoiseen palvelukseen, jonka osuus meillä on erittäin pieni, Onneksi, koska meidän armeijamme ja maanpuolustuksemme on kuitenkin se kaikkein tärkein osa. Sen puolesta on hyvä myös tehdä työtä, niin kuin toivon mukaan useimmat myös tekevät. Mutta se ei merkitse sitä, ettei pienellä joukolla niitä, jotka eivät halua suorittaa asepalvelustaan, ole oikeutta vaihtoehtoiseen eli siviilipalveluun. Siitä laista on nyt keskusteltu ja siitä, kuinka sen aikataulua voidaan saada nopeammaksi kuin nyt.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan toistaa sen, mitä sanoin äsken. Minun mielestäni käsiteltävänä olevassa laissa nimenomaan puhutaan vankeusrangaistuksen puolittamisesta 16 kuukaudesta. Se ei ole mikään vapaaehtoinen vaihtoehto asepalvelukselle. Se on nimenomaan rangaistussanktio siitä, että ei suostu menemään edes vaihtoehtoiseen asevelvollisuuden suorittamiseen.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Omat kantani lakiin toin esiin jo toisen käsittelyn yhteydessä, mutta ajattelin ed. Kettusen pohjanoteerauksen jälkeen sanoa kuitenkin muutaman sanan.

Minusta on hyvä, että ministerit Halonen ja Rehn ovat täällä avoimesti myöntäneet, että siviilipalveluslaissa on vikaa ja sitä ollaan korjaamassa sekä puhuneet sen kiirehtimisen puolesta. Edellisellä kerrallakin vain ihmettelin, missä se loppujen lopuksi viipyi, kun ministerit ovat sille niin myönteisiä.

Minusta yksi sivistysvaltion periaatteita on se, että asianmukaiset vaihtoehtoiset palvelumenetelmät on kehitetty. Kun täällä SMP ihmettelee, mitä ihmeen tekemistä tällä on totaaliikieltäytymisen kanssa, niin kai sillä on ainakin se yhteys, että totaaliikieltäytyminen kasvoi voimakkaasti ja vankilat alkoivat täyttyä sen jälkeen, kun epäonnistunut siviilipalveluslaki tuli voimaan. Erityisesti on kritisoitu sitä, että siviilipalvelus on tavallaan kytketty osaksi meidän militaristista yhteiskuntaamme. Siihen on tullut erilaisia koulutusjaksoja ja muuta, sen sijaan että olisi kehitetty esimerkiksi mahdollisuuksia toimia kansalaisjärjestöissä tai mahdollisuuksia tehdä työtä kehitys yhteistyöjoukoissa tai muualla. Monet olisivat valmiit pidempäänkin palvelukseen silloin, kun se tapahtuu esimerkiksi kehitys yhteistyötehtävissä jossakin muualla.

Mielestäni tämän hallituksen epäonnistumisten listalle kyllä kuuluu se, ettei siviilipalvelusasia ole runsaasta kritiikistä huolimatta saatu kuntoon tällä kaudella.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minusta ei ole pääasia se, onko puolustusministeriö jarruttanut taikka ei, mutta koska minulla oli sellainen käsitys, että puolustusministeriössä on jarrutettu uuden lain valmistelua, siksi tuon sanoin. Nyt

olen tyytyväinen, kun ministeri vakuuttaa, että näin ei ole. Luonnollisesti pitää uskoa ja luottaa siihen, että puolustusministeri itse myönteisesti vaikuttaa ja kiirehtii lain valmistelua.

Pyysin puheenvuoron nimenomaan ed. Holvitien puheenvuoron johdosta, kun hän mainitsi ed. Laineen olleen niin nihkeä maanpuolustusasialle. En tiedä, mitä nimenomaista tapausta ed. Holvitie saattaa tarkoittaa. Jos hän tarkoittaa esimerkiksi maanpuolustuksen hallinnosta säädettyä lakia, niin lainkaan kerskailematta totean, että moni kenraali on ollut minun kanssani samaa mieltä ja eri mieltä ed. Holvitien kanssa siinä asiassa.

Minusta tärkeämpää on se, että olen eduskunnassa voinut puolustaa YK:n ihmisoikeuskomitean käsitystä suhtautumisessa aseistakieltäytyjien vankeusrangaistuksiin. Ed. Holvitie pitää huonona asiana, että minä edustan tässä YK:n ihmisoikeuskomitean mielipidettä.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ensinnäkin haluan todeta ministeri Haloselle, että kyllä SMP tietää paikkansa suomalaisessa yhteiskunnassa ja varmasti ministeri Halonenkin sen tietää. Sosialidemokraatit ovat kai omasta mielestään joskus osoitelleet meille paikkoja yhteiskunnassa, mutta se ei ole onnistunut. Ei kai se onnistu tälläkään hetkellä.

Minä ymmärrän ed. Kettusen puheenvuoron, joka kohdistui puolustusministeri Rehniin, siltä pohjalta, että ministeri suhtautui myönteisesti tiettyn poliittiseen suuntaukseen ja erityisesti ed. Laineeseen, joka on erinomainen kansanedustaja kaikin puolin mutta ei ole missään vaiheessa tämän eduskunnan aikana maininnut positiivista sanaa suomalaisesta maanpuolustuksesta.

Minä ihmettelen yleensäkin vasemmistoliiton kantaa, entisten kommunistien kantaa. He olivat hyviä sotilaita, kun Suomea puolustettiin, mutta tällä hetkellä heidän puolustustahtonsa ei näy missään. Haluan sanoa sen, ja varmasti edustan myös ryhmän näkemystä, että meillä ei ole mitään epäilyksiä, ettei Elisabeth Rehn pysty hoitamaan puolustusministerin tehtäviä. Hän on tehnyt sen positiivisesti ja häneen on oltava tyytyväinen. Se on taas toinen asia eikä muuta sitä, etten

olisi tästä asiasta ed. Kettusen kanssa samaa mieltä. Olin hämmentynyt.

Mutta eräs asia vielä, rouva puhemies, ja se on se, että jos siviilipalvelua lyhennetään niin paljon, että sillä ei ole mitään tietynlaista merkitystä tämän ajan pituuden suhteen, niin tilannehan on se, että — sikäli kuin olen keskustellut eri henkilöiden kanssa — siviilipalvelus on lomallaoloa. Yöt rällätään ja päivät nukutaan. Minä ehdotan, että puolustusministeri Rehn jossakin vaiheessa tutkisi, pitävätkö nämä puheet ja ajatukset paikkaansa. Jos sotilas tekee työtä sillä tavalla, kuin hyvä suomalainen sotilas tekee työtä asevelvollisuutta suorittaessaan, niin kyllä kai silloin pitäisi ainakin ajallisesti säilyttää pidempänä siviilipalvelusaika. Periaatteessa se on kyllä kaksinkertaisen loman pitämistä.

Ed. Lamminen: Arvoisa puhemies! Kuten salissa nyt käyty keskustelukin osoittaa, tällainen marginaaliryhmä saa valtavasti huomiota. Hyvä on, että siitä keskustellaan, mutta kuten sanoin, huomio on vähän yli-imitoitettua. Eivät kieltäytyjät ole eivätkä tule olemaan mikään ongelma Suomessa. Nuorten miesten ja kaikkien suomalaisten maanpuolustushenki on hyvä ja nousussa. Toivotavasti sitä koskaan ei tarvitse mitata tosi-paikan tullen.

Kerron kuitenkin tositapauksen viime sodasta peräytymisvaiheen aikana. Sen kertoi minulle eräs tykistön luutnantti: Heillä oli patterissa aseistakieltäytyjiä. Kun tuli tosi-paikka eteen, kun jouduttiin menemään suojaamaan omaa tulipatteria, niin hän lähti mukaan ja kysyi, olisiko kellään antaa asetta. Hän oli siihen asti ollut täysin aseistakieltäytyjiä.

Kuten sanottu, toivottavasti tällaista tilannetta ei koskaan tule, että asiaa täytyisi mitata.

Puolustusministeri Rehn: Arvoisa puhemies! Pyysin oikeastaan puheenvuoron ed. Aittoniemen puheenvuoron johdosta. Tietenkin aloitan oman puheenvuoroni nöyrästi kiittäen kohteliaisuudesta, joka tietenkin tuntui aivan hyvältä.

Mutta haluaisin vielä toistaa sen, että samalla kun olen sanonut, että puolustusministeriö ei ole jarruttanut siviilipalveluslain valmistelua, niin se ei myöskään voi siihen paljon vaikuttaa. Valmistelu tapahtuu pää-

töksin, jotka on hyväksytty työministeriössä nimenomaan sen vuoksi, että siviilipalvelus olisi erotettu puolustuslaitoksesta. Se on tämänhetkinen tilanne. Toivotaan, että lain valmistelu siellä etenee ja he voivat tehdä oikeat arviot.

Ed. Holvitie: Rouva puhemies! Aivan lyhyesti vielä: Kun sanoin, että ed. Laine on suhtautunut maanpuolustuksellisiin kysymyksiin nihkeästi, niin minä täysin varmasti tiedän, mitä taitavana poliitikkona ed. Laine tällä ymmärtää. Me tunnemme toisemme liian hyvin pitkältä Turun ajalta. Vaikka täällä Turku on tänään ollut vähän huonossa valossa, niin tässä suhteessa me tunnemme toisemme erittäin hyvin.

Kun sanoin näin, tarkoitin sitä, että kun asiantuntijoita valiokuntaan tulee, niin heitä tietenkin on otettu kaikki mahdolliset. Siinä vaiheessa, kun vielä mahdottomatkin on kuunneltu, niin ei pitäisi tehdä palautusesityksiä. Näin asia menisi eteenpäin, maanpuolustuksellinen esitys, jota hallitus on laissa esittänyt.

Edelleen, kun me otamme huomioon tämän hyvin pienen ryhmän edut näin tavattoman laajassa keskustelussa, niin toivoisin, että tämä nihkeys, josta puhuin, kääntyisi joskus myös huomioksi asevelvollisten suuntaan, niihin lähestulkoon 99 prosenttiin kaikista niistä, jotka palvelukseen on hyväksytty ja jotka täyttävät velvollisuutensa. Puhuttaisiin joskus heidänkin elin- ja palveluolosuhteistaan. Minusta siihen meillä pitäisi joskus olla myös aikaa.

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! Kun ed. Aittoniemi, joka poistui salista ilmeisesti säästääkseen verenpainettaan, puuttui siviilipalvelusmiesten laiskuuteen, niin en tiedä, todistanko omassa asiassani. Meitä taitaa olla tässä salissa kaksi, ed. Donner ja minä, jotka olemme suorittaneet siviilipalveluksen. Voin omasta kokemuksestani vakuuttaa, että sen suorittaminen Tampereen yliopistollisessa keskussairaalassa ei ollut laiskottelua, ja sen ehkä ed. Aittoniemi voi omasta vaalipiiristään Tampereelta tarkistaakin.

Käsitykseni esimerkiksi Tampereen keskussairaalasta muodostui sellaiseksi, että kun sieltä siviilipalvelusmies poistui tai siviilipalvelusmiehen vakanssi poistettiin, niin tilalle yleensä otettiin kaksi tavallista työntekijää.

Ainakin siinä tapauksessa, jossa minä olin, eli tekemässä sairaalan tiedotuslehteä, siviilipalvelusmiehillä teetettiin itse asiassa huomattavasti enemmän töitä, kuin on sopivaa teettää palkallisilla työntekijöillä. Tämänlaisista kokemuksista minä olen kuullut muualtakin, joten ihmettelen, mistä ed. Aittoniemen tiedot ovat peräisin.

Ed. Wasz-Höckert: Rouva puhemies! Totean taas kerran, että sosiaali- ja terveydenhoidon alalla, nimenomaan sairaalamaailmassa, on erittäin suuri henkilökunnan puute. Kokemukseni perusteella voin sanoa, että siviilipalvelusmiehet tekevät hyvää työtä sairaalaolosuhteissa. Jos joskus — kaikki toivomme, ettei tapahtuisi — Suomessa syntyisi kriisitilanne, silloin nimenomaan sillä tavalla koulutettuja ihmisiä tarvitaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus laiksi mustalaisväestön asuntopolojen parantamisesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 261

Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 17

Suuren valiokunnan mietintö n:o 313

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Laine: Rouva puhemies! Vaikka olenkin ollut tänään niiden yli 70 kansanedustajan joukossa, jotka pariin kertaan ovat äänestäneet hallitukselle epäluottamuslausetta, niin objektiivisuus vaatii toteamaan, että esillä oleva hallituksen esitys kuten myös äsken käsitelty ovat myönteisiä askeleita.

Tässä poistetaan sitä syrjintää, joka roomaniväestön hallussa olleiden aravalainoitettujen asuntojen ehtoihin on kohdistunut. Haluaisin erityisesti todeta ministeri Bärlundin toimineen myönteisesti ja olen ilahtunut siitä, että toinen lakivaliokunta vielä mietinnössään kiinnittää huomiota roomaniväestön asunto-olojen parantamiseen. Toivottavasti hallitus ottaa ja asianomaiset kunnat ottavat huomioon sen, minkä valiokunta on mietinnössään todennut.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

Eduskunnan palkkavaltuuskunnan toimintakertomus vuodelta 1990

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että kirjelmän ohella tältä päivältä on eduskunnalle annettu eduskunnan palkkavaltuuskunnan toimintakertomus vuodelta 1990. Tämä kertomus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

7) Ehdotukset valmiuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 248/1989 vp.

Toivomusaloite n:o 1/1988 vp.

Puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 7

Suuren valiokunnan mietintö n:o 310

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 310. Ensinnäkin asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 8) asiasta.

Yleiskeskustelu:

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Tämän valmiuslain ensimmäisen käsittelyn yhteydessä puutuin ohimennen kahteen kohtaan, jotka periaatteellisella tasolla mielestäni laissa ovat jossain määrin epäonnistuneita.

Ensimmäinen kohta liittyy lain substantsiin ja niihin poikkeusoloihin, joita silmälläpitäen laki on säädetty.

2 §:n kohdissa 1—5 määritellään ne poikkeusolot, joita varten laki säädettiin.

2 §:n 1—3 kohta liittyy kaikki sodan uhaan, alueellisen koskemattomuuden loukkaamiseen ja vakavaan vaaraan kansallisen olemassaolon perusteille. Niillä on tekemistä aseellisten selkkausten, maanpuolustuksen kanssa.

2 §:n 4 kohta liittyy taloudellisiin häiriöihin, esimerkiksi kaupan häiriöihin, vakavaan uhaan toimeentulolle tai talouselämän perusteille. Tällöin puhutaan periaatteessa vakavasta ekonomisesta kriisistä.

2 §:n 5 kohta liittyy odottamattomaan suuronnettomuuteen.

Tämä poikkeusolojen edellä esitetty valikoima kuvastaa erittäin hyvin todellista, vielä nykyisinkin päättäjien piirissä vallalla olevaa arvomaailmaa ja käsitystä siitä, mitkä ovat todellisia vakavia uhkia ja mitä erityisesti pitää varoa. Ne ovat luonteeltaan taloudellisen, hallinnollisen ja sotilaallisen vallan käyttöön liittyviä kysymyksiä, poikkeamia totutusta tilasta. Näitä pelätään ja näihin pitää varautua järeimmin mahdollisin asein, tarvittaessa välittömästi asetuksella voimaan saatettavan poikkeustilan keinoin.

Minulla ei ole edellisiin kovin paljoa huomauttamista. Minusta on oikein, että suureen valtiolla on niin paljon itsesäilytysvaistoa, että se pystyy mitoittamaan reaktionsa yllättäviin ulkopuolelta tuleviin vaaroihin ja uhkiin niiden edellyttämällä tavalla ja vakavuudella.

Sen sijaan huomio kiinnittyy siihen, että tästä luettelosta kohdista 1—5 puuttuvat täysin ne kysymykset, joita juhlapuheissa sekä eduskunnassa että talon ulkopuolellakin on monesti muistettu ykköskysymyksinä ja joihin käytännössäkin on useita kertoja törmätty vähintään viime vuosikymmenen aikana eri puolilla maailmaa eri muodoissa, myös Suomessa. Tarkoitan tietysti ympäristöön, lähinnä elolliseen luontoon, liittyviä uhkate-

kijöitä. Herää edelleen sama epäily, kuten niin monesti aikaisemminkin, että tiukan paikan tullen kuitenkin ympäristökysymyksiä ei pidetäkään olemassaolomme perustana kuten pitäisi vaan eräänlaisena julkisivuna, jota voidaan paikkailla tarpeen tullen maalilla ja laastilla.

Konkreettisesti tässä on kysymys tietysti joidenkin kokonaisten eliölajien sukupuuttoon kuolemista tai joidenkin ekologisten kokonaisuuksien häviämisestä, ainutlaatuisien kokonaisuuksien, jotka saattavat hävitä jonkin prosessin seurauksena peruuttamattomasti.

On todettava, että näitä kysymyksiä ei voida sisällyttää suuronnettomuuden piiriin siitä syystä, että tämän tyyppiset prosessit usein eivät ole seurauksia onnettomuudesta, vaan seurauksia normaalista taloudellisesta toiminnasta. Yhtäkkiä vain todetaan, että tämä normaali taloudellinen toiminta aiheuttaa peruuttamattomia ennalta arvaamattomia uhkia joillekin osille luonnossamme tai muulle ympäristölle.

Jotta tämä asia saataisiin järjestykseen, se ei onnistu normaalin lainsäädännön keinoin, vaan samalla tavoin kuin tässä pitää pystyä puuttumaan ekologisiin kysymyksiin ja ekologisten kysymysten kohdalla tuleviin uhkatekijöihin poikkeuksellisella lainsäädännöllä aivan samoin kuin sotilaallisen uhkan tai taloudellisen uhkan ollessa kysymyksessä. Näistä syistä olen tehnyt ensimmäisen muutosesityksen, joka on edustajille jaettu ja joka koskee 2 §:n kohtaa 6, jota ehdotan lisättäväksi, liittyen peruuttamattomiin ekologisiin muutoksiin.

Toinen muutosesitykseni liittyy lain soveltamiseen. On luonnollista, että tässä on kysymyksessä laki, jota pitää voida soveltaa nopeasti. Siitä syystä valtioneuvostolle on annettu mahdollisuus asetuksella puuttua tapahtumien kulkuun välittömästi kuuntelematta eduskuntaa. Lain perusteluissa erityisesti irrotetaan omaksi kokonaisuudekseen sellaiset tapaukset, joita pidetään kiiretilanteina, joissa asetus astuu voimaan heti ja sitä voidaan heti ruveta noudattamaan kysymättä eduskunnan neuvoa silloin, jos katsotaan, että lain viivästyminen saattaa vaarantaa sen tarkoituksen ja toteutuksen.

Tämä on erittäin ymmärrettävää sinänsä. Mutta täytyy muistaa, että tämä laki voi tulla myös vähitellen rutiiniksi sillä tavalla,

että jos on huono hallitus, joka haluaa käyttää tämän lain kautta valtaa, se voi asetuksilla muuttaa olosuhteita vaivihkaa, tuoda niitä sitten eduskunnan käsittelyyn aivan tavallisessa käsittelyjärjestyksessä viikon kuluessa, kuten laissa säädetään. Tällä tavoin laki ei enää koskekaan oikeastaan poikkeustiloja, vaan sitä voidaan käyttää mitä moninaisimmissa muodoissa alueellisesti ja ajallisesti rajattuna ja sillä tavoin vähitellen ujuttaa se normaalin lainkäytön rutiiniksi.

Tästä syystä olen tehnyt toisen ehdotuksen muutokseksi, joka koskee eduskunnan välitöntä puuttumista aina näihin asetuksiin ja sitä, että asetus astuisi voimaan vasta, ellei eduskuntaa ole 24 tunnin kuluessa saatu käsittelemään lakia. Näin ollen niissä tapauksissa, jotka luokitellaan kiiretilanteiksi tässä laissa, eduskunta pitäisi kutsua välittömästi koolle. Jos eduskuntaa ei saataisi koolle, edettäisiin juuri sillä tavoin, kuin laissa on esitetty.

Tämä olisi mielestäni välttämätöntä sen seikan korostamiseksi, että nyt on kysymys laista, jota pitäisi noudattaa pelkästään poikkeustilanteissa. Tämä ei ole mikään sellainen laki, joka otetaan noudatettavaksi kerran vuodessa tai kerran viidessä vuodessa. Siitä syystä, että tämä laki koskee erityisiä poikkeustilanteita, voitaisiin aivan perustellusti joka kerta, kun laki pyritään ottamaan käyttöön, kutsua eduskunta koolle ja varmistua siitä, että näin ei huomaamatta päästäisi ujuttamaan asetusten kautta suomalaisen lainsäädäntöön sille muuten vieraita seikkoja.

Arvoisa puhemies! Nämä ovat ne kaksi kohtaa, joihin olen esittänyt muutoksia muutosesityksissä, jotka on edustajille jaettu. Ne koskevat siis 2 §:ää, johon tulee lisäys ekologisista vaaroista, ja 4 §:ää, sen 1 momenttia, jolloin puhutaan lain soveltamisesta, ja lisäystä, jonka mukaan eduskunta aina saisi eräänlaisen ensioikeuden lain käsittelyyn ja edettäisiin tällä tavoin vain siinä tapauksessa, että eduskuntaa ei voida heti kutsua koolle.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Paloheimo on eräs niitä harvoja vihreiden edustajia, joita tunnen, jotka liikkuvat ajatuksissaan laajemmalla alueella kuin yhden asian liikkeellä,

olen erityisesti tätä 2 §:n lisäystä mielessäni tutkinut, ja meillä on ollut siitä hänen kanssaan keskusteluakin. Minä en vain ymmärrä, miten se tähän valmiuslakiin sijoittuisi sikäli, että suuronnettomuudet todella, niin kuin hän mainitsikin, kuuluvat tähän alueeseen ja ympäristöuhot myös tulevat reagoiksi ilman muuta silloin, jos ne liittyvät suuronnettomuuteen.

Minä en jaksa ymmärtää sitä, mitä sellaisia ympäristöllisiä vaikutuksia olisi, joita ei jo tänä päivänä ennakolta tietyllä tavalla tiedetä, että tällainen uhka ja vaara on olemassa, ja joita ei koko ajan yhteiskunnassa seurattaisi. Eli ei ole käsitykseni mukaan oikeastaan mitään sellaista, joka tulisi tässä ja nyt muuten kuin suuronnettomuuden kautta. Sen vuoksi olen katsonut, että tämä ei kata mitään. Siksi ryhmämme on lähtenyt siitä, että tämän asian tukeminen ei ole tarpeellista.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Niin kuin äsken puheenvuorossani sanoin, suuronnettomuudet käsitetään meillä yleensä äkillisiksi tapahtumiksi kuten ydinvoimalan räjähtämiseksi. Ydinvoimalan räjähtäminen olisi tyypillinen suuronnettomuus tai jonkin muun teollisuuslaitoksen kohdalla tapahtuva räjähdysuonnettomuus tai vastaava, suuren myrkkyyjunan suistuminen kiskoilta tai jokin tämän tyyppinen tapahtuma. Se on suuronnettomuus.

Nythän laissa on sanottu, että säännöstä ei saa ruveta soveltamaan laajemmin kuin perusteluissa tai laissa on sanottu. Perusteluissa sanotaan nimenomaan, että poikkeusolojen luettelo tulee ymmärtää tyhjentävästi. Siis siihen ei saa lähteä tuomaan mitään uusia sovelluksia. Nyt on tilanne sellainen, että ekologiset kriisit sattumalta eivät yleensä ole minkään onnettomuuden seurauksia vaan yleisesti hyväksytyn taloudellisen toiminnan seurauksia. Tämä pitää ymmärtää. Esimerkiksi jonkin eliölajin sukupuuttoon kuoleminen, vaikkapa saimaanhyllään, ei johdu mistään onnettomuudesta, se on normaalin toiminnan seurausta.

Ed. Holvitie (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn paljolti siihen kantaa, jonka ed. Aittoniemi äsken esitti 2 §:n muutokseen, jonka ed. Paloheimo on varsin harkiten esittänyt, sen myönnän. Olen myös

samaa mieltä kuin ed. Aittoniemi siitä, että suuronnettomuuden uhka kattaa ed. Paloheimon pelon myös tässä tapauksessa. Muussa tapauksessa me joudumme etsimään sitä hyvin kaukaa lain ulkopuolelta.

Mitä tulee toiseen kysymykseen 4 §:n muutoksesta, valmiuslain tarkoituksena on antaa valtioneuvostolle mahdollisuus todeta se kiireellisyys, joka laissa kulloinkin on vallalla. Näin ollen, jos eduskunta saataisiinkin koolle yhden vuorokauden kuluessa, eikö totta, olisi samalla tehtävä työjärjestyksen muutos jo ennen sitä, sillä koolle kutsuttu ja saapunut eduskunta voi vitkutella tilannetta eteenpäin varsin pitkään. Kun olen ymmärtänyt, että valmiuslaki on laki, joka ei tällaista vitkuttelua siedä, tuntuisi oudolta, että eduskunta voisi sen sitten tehdä. Kun vielä tiedetään, että eduskunta on päätösvaltainen riippumatta siitä, kuinka paljon edustajia on paikalla, yhden vuorokauden koollekutsumisaika tuntuu aika arveluttavalta ja käytännössä mielestäni jopa mahdottomalta.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Holvitielle lyhyesti: Jos on kysymys enemmistöhallituksesta, silloinhan ei ole mitään faktista merkitystä sillä, että eduskunta kutsutaan koolle, koska voidaan olettaa, että hallitus saa joka tapauksessa nopean eduskunnan tuen taakseen. Näin ollen niissä tapauksissa ei ole kysymys mistään muusta kuin lain soveltamisen poikkeuksellisuudesta ja sen poikkeuksellisuuden korostamisesta.

Taas sellaisissa tapauksissa, joissa on kysymys vähemmistöhallituksista, pidän tätä asiallisestikin hyvin merkityksellisenä siitä syystä, että kuitenkin teoriassa on mahdollisuus, että meillä on sellainen vähemmistöhallitus, joka lähtee lain perusteella toteuttamaan ihmeellisiä asioita yhden viikon kuluessa, ennen kuin eduskunta pääsee puuttumaan niihin.

Ed. Laine: Herra puhemies! Kriisilakien ensimmäisessä käsittelyssä viikko sitten kiinnitin huomiota niihin kansalaisten perusoikeuksia koskeviin rajoituksiin, joihin lakiehdotuksilla annetaan valtuuksia valtioneuvostolle, sotilasviranomaisille jne. Kiinnitin huomiota myös kunnallisen demokratian rajoittamiseen, kansalaisten liikkumisvapauden rajoituksiin, työvelvollisuuden perusteisiin,

kapina-käsitteen sisällyttämiseen nyt lakiin, siviilihallinnon alistamiseen sotilashallinnolle jne. Totesin lakiin ehdotettavan myös valtuuksia turvasäilöön ottamisesta, vaikka tällaista säännöstä ei ole ollut edes nyt kumottavaksi ehdotettavassa sotatilalaissa. Tähän asiaan on kiinnitetty huomiota YK:n ihmisoikeuskomiteassa, mutta hallitus ei ole kertonut asiasta mitään eduskunnalle eikä esimerkiksi puolustusasiainvaliokunnalle, jotta säännöksiä olisi voitu tarkastella YK:n näkökulmasta.

Viime tiistaina käsitelin yksityiskohtaisemmin valmiuslain sisältöä. Nyt teen tuon tarkastelun puolustustilalain osalta lähinnä.

Lain soveltamisala 1 §:ssä olisi tullut määritellä niin, että puolustustilan voimaan saattaminen kytkettäisiin selkeämmin niihin perusteisiin, jotka oikeuttavat kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen artiklan perusteella poikkeamaan osasta sopimuksessa mainittuja ihmisoikeuksia.

Hallituksen esityksessä, jonka valiokunnan enemmistö on tältä osin hyväksynyt, jää epäselväksi se, milloin kapina saisi sellaiset mittasuhteet, että se oikeuttaisi kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan sopimuksen ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen tarkoittamalla tavalla hyväksyttävästi poikkeamaan ihmisoikeuksista hätätilaan nojautuen. Pelkkä oikeusjärjestyksen vaarantuminen ei sellaisenaan riitä hätätilan määreeksi.

Ehdotuksen 1 §:ssä lain soveltamisala on ilmaistu viittaamalla hallitusmuodon 16 §:ään, joka oikeuttaa lailla rajoittamaan kansalaisille hallitusmuodon II. luvussa turvattuja perusoikeuksia sodan tai kapinan aikana. Sanat "tai kapinan" lisättiin hallitusmuotoehdotukseen kansalaissodan jälkeen, ja tämän säännöksen pohjalta nykyistä sotatilalakia ryhdyttiin valmistelemaan heti hallitusmuodon vahvistamisen jälkeen. Kapina-käsite heijastelee niin hallitusmuodon 16 §:ssä kuin voimassa olevassa sotatilalaisakin ensimmäisen tasavallan poliittisia oloja. Suomen poliittisten olojen muutos toisen maailmansodan päättymisen jälkeen verrattuna kansalaissodan jälkilanteseen on ollut huomattava. Kapinan siinä merkityksessä, jota tuolla sanalla säätämisaikana tarkoitettiin, todennäköisyys tulevaisuudessa on äärimmäisen vähäinen.

Kapina käsitteenä on epämääräinen, ja se saattaa alentaa puolustustilan voimaansaatt-

tamiskynnystä. Voidaan samalla todeta, että puolustustilalakiin ei tulisi kirjata sellaisia poikkeusolojen käsitteitä, joiden sisältöä ei ole lakia säädettäessä kyetty riittävän täsmällisesti määrittelemään. Tältä osin tulemme tekemään muutosehdotuksen yksityiskohtaisessa käsittelyssä.

Sodan syttyminen oletetaan lakiehdotuksessa ennakolta arvaamattomaksi ja äkilliseksi tapahtumaksi. Lähihistoria kuitenkin osoittaa pikemminkin sodan syttymistä edeltäneen jakson, jonka aikana sodan syttyminen on todennäköisempi kuin rauhan jatkuminen, olevan huomattavasti pidempi aika. Laissa sodan poikkeusoloja ei tulisi rakentaa siten, että eduskunta pääsääntöisesti sivuutetaan puolustustilasta päätettäessä.

Hallitusmuodon 16 §:n nojalla tavallisella lailla voidaan säätää vain sellaisia perusoikeusrajoituksia, jotka ovat sodan tai kapinan aikana välttämättömiä. Lakiehdotuksessa välttämättömyysarviointi on siirretty lainsäädäntövallalta hallitusvallalle, ja kyseessä on siis uusi perusoikeusrajoitusten delegoinnin muoto. (Ed. Aittoniemi: Oikein!) — Ed. Aittoniemi, se saattaa olla oikein, mutta jos näin meneteltäisiin, silloin laki pitäisi säätää myös 67 §:ssä edellytetyllä tavalla, ja näin ei nyt olla tekemässä.

Puolustustilasta päättäminen on siinä määrin vakava yhteiskunnallinen ratkaisu, että se nähdäksemme edellyttää kansallisen yhtenäisyyden korostamista. Tämä on mahdollista, mikäli eduskunnalle toimivaltuuksista päätettäessä ensimmäisen kerran annetaan ylimmän päätöksentekijän asema.

Valiokunnan hyväksymässä muodossa laki merkitsee pahimmillaan eduskunnan asettamista hallituksen tulkitsemien tosiasioiden eteen. Kansallisen yksituumaisuuden sijasta lakiesitys korostaa vallan keskitystä ja poliittisen keskustelun tukahduttamista.

Mikäli puolustustilalaki säädetään siinä muodossa kuin valiokunnan enemmistö nyt ehdottaa, tulisi hallitusmuotoa ja valtiopäiväjärjestystä muuttaa niin, että eduskunnan hajoitusoikeuden käyttäminen puolustustilan aikana voidaan estää. Pääsääntönä tulisi olla sen, että puolustustilan voimaan saattamisesta ja sen jatkamisesta päättää eduskunta ilman lakiehdotuksen mukaista edeltävää asetusmenettelyä.

Puolustustilan jatkamiselle esityksen 4 §:ssä ehdotettua määräaikaa pitää joka

tapauksessa lyhentää esityksen yhdestä vuodesta kuuteen kuukauteen, mikäli ei yksityiskohtaisessa käsittelyssä vasemmistoliiton taholta tehtäviä muutosehdotuksia edellisten pykälien osalta hyväksytä. Poikkeusvaltuuksien käyttäminen yhdenjaksoisesti vuoden ajan ilman eduskunnan kontrollia on ristiriidassa laille asetettavien yleisperiaatteiden kanssa. Mikäli eduskunta ei katso aiheelliseksi tehdä vastalauseessa vasemmistoliiton taholta esitettyjä korjauksia 2 ja 3 §:ään, siinä tapauksessa ehdotamme 4 §:n muuttamista siten, että asetus poikkeustilan jatkamisesta voitaisiin säätää enintään kuuden kuukauden mittaiseksi.

Turvasäilön käyttämisedellytyksiä ei voida muotoilla laissa niin, että voitaisiin varmuudella estää sen väärinkäyttömahdollisuus. Lakiehdotuksen 8 §:n 1 momentissa mainittujen rikosten ehkäisemiseksi on käytettävissä normaali rikosprosessuaaliset pakkokeinot ja myös rikoslaissa voimassa olevat maanpetos- ja valtiopetossäännökset, joita rikoslakiprojektin toisessa vaiheessa hallitus on kertonut uudistettavan.

Esityksen 8 §:n 1 momentissa määrätään, että jos henkilön, joka ei ole kansanedustaja, voidaan aikaisemman rikollisen toimintansa vuoksi tai muuten pätevin perustein epäillä todennäköisesti syyllistyvän valtiopetokseen tai maanpetokseen tai muuhun sellaiseen rikokseen, joka on omiaan vahingoittamaan tai vaarantamaan valtakunnan puolustusta tai sen turvallisuutta, poliisipiirin päällikkö voi enintään kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan velvoittaa hänet asumaan määrätyllä paikkakunnalla tai oleskelemaan määrätystä paikasta ja asettaa hänet samalla erityisen silmälläpidon alaiseksi tai määrätä hänet muuttamaan oleskelupaikkakunnaltaan. Tämä oli siis 8 §:n 1 momentti.

9 §:n 1 momentti määrää, että jos 8 §:ssä tarkoitetut toimenpiteet ovat lain tarkoituksen saavuttamisen kannalta riittämättömiä, sanotun pykälän 1 momentissa tarkoitetun henkilön asuinpaikan yleinen alioikeus voi poliisipiirin päällikön, poliisitarkastajan, suojelupoliisin päällikön tai poliisiylijohtajan vaatimuksesta määrätä hänet otettavaksi turvasäilöön enintään kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan. Tämä on mielestäni juuri se kohta, johon YK:n ihmisoikeuskomiteassa on huomiota kiinnitetty, mutta kuten sanoin, eduskunnan tietoon asiaa ei ole saatettu.

Ehdotetun kaltaista turvasäilömenettelyä ei pidetty tarpeellisena edes voimassa olevaa sotatilalakia 1930 säädettäessä. Ne, jotka sanovat, että nyt korvataan sotatilalakia, ovat tältä osin väärässä. Sotatilalaissa ei ole näitä säännöksiä. Toisen maailmansodan aikana turvasäilömenettely oli tosin käytössä mutta ei sotatilalain nojalla vaan tasavallan suojelulain nojalla. Tähän menettelyyn myös turvauduttiin niin, että samanaikaisesti turvasäilössä saattoi olla yli 400, muistaakseni 450 henkilöä. (Ed. Aittoniemi: Paljon enemmän olisi tarvinnut olla!)

Menettelyn tarjoamista mielivallan mahdollisuuksista todistavat mm. ne korvaukset, joita sodan päätyttyä turvasäilöön otetuille suoritettiin. — Jos oikein kuulin, niin ed. Aittoniemi suosittelee uutta kierrosta. — Turvasäilön käyttämisellä paitsi kajotaan yksilön ehkä tärkeimpään perusoikeuteen henkilökohtaiseen vapauteen myös pystytään varsin pitkälle lamauttamaan tai vääristämään demokraattisen järjestelmän toimintaa.

Turvasäilömenettelyssä, kun se ehdotuksessa sidotaan aikaisempaan lainvastaiseen toimintaan, kuten edellä kerroin, ajaututaan myös helposti ristiriitaan sen keskeisen rikosoikeudellisen periaatteen kanssa, jonka mukaan samasta teosta yksilölle saadaan langettaa haitallisia seuraamuksia vain kerran. Asiantuntijalausuntoon viitaten voidaan myös todeta, että kansalaisten taloudellisia ja poliittisia oikeuksia koskevan sopimuksen 15. artiklan samoin kuin Euroopan neuvoston sopimuksen 7. artiklan tarkoittamia ehdottomia ihmisoikeuksia, joista ei voi poiketa sodankaan oloissa, on myös yleinen rikosoikeudellinen legaliteettiperiaate. Mahdollisuus kohdistaa vapaudenriisto henkilöön, jonka voidaan "pätevin perustein epäillä todennäköisesti syyllistyvän" tulevaisuudessa rikokseen, on tämän oikeusvaltiollisen laillisuusperiaatteen vastainen.

Viime sotien kokemus osoittaa, että turvasäilömenettelyä käytettiin valtiollisen yhtenäisyyden keinotekoiseen aikaansaamiseen sulkemalla poliittisen opposition keskeiset edustajat turvasäilöön. Näissä tapauksissa ei ollut kysymys terroristeista tai väkivaltaan turvautuvista kansalaisista, vaan sodan vastustajista ja ns. rauhanopposition edustajista. Siksi näihin perusteluihin viitaten katsomme turvasäilöpykälän tarpeettomaksi ja tulemme

yksityiskohtaisessa käsittelyssä ehdottamaan sen poistamista laista.

Hallitusmuodon 10 §:n mukaan Suomen kansalaisella on myös "oikeus edeltäpäin lupaa hankkimatta kokoontua keskustelemaan yleisistä asioista tai muussa luvallisessa tarkoituksessa". Tältäkin osin säännökset antavat pidemmälle meneviä kontrollimahdollisuuksia kuin laki yleisistä kokouksista. Meidän käsityksemme mukaan laki yleisistä kokouksista antaa riittävät mahdollisuudet yhteiskunnan kannalta.

Mietintöön liitetystä vastalauseesta on eräitä muita yksityiskohtia, joita en tässä yhteydessä perustele. Viittaan vastalauseeseen ja ilmoitan, että puolustustilalain yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulemme vastalauseen pohjalta tekemään ehdotuksen käsittelyn pohjasta ja valmiustilalaista tulemme tekemään ehdotukset siten kuin pöydille on ehdotukset jaettu.

Ed. Helle: Arvoisa puhemies! Näitten lakiesitysten käsittelyn yhteydessä olen saanut sen käsityksen, että valiokunnissa ei ole kyetty pohtimaan demokratian olemusta eikä pidetty välttämättä demokratiaa tavoiteltavana tilana kaikilta osin.

Ed. Laine viittasi mm. viime sodan aikaisiin tapahtumiin. Ymmärrän, että valiokunnilla ei ole ollut tiedossaan näitä tapahtumia ja niistä saatuja kokemuksia, koska niistä ei ole ymmärtääkseni juuri mitään tutkittua tietoa. Ne asiathan ovat lähes kaikki salaisia edelleenkin, vaikka aikaa on kulunut vuosikymmeniä. On aika huvittavaa sinänsä, että Suomessa salailuperinne on näin voimakas edelleenkin, vallankin kun otetaan huomioon nykyinen keskustelu, jossa meilläkin vaaditaan naapurimaissa arkistoja auki; ne ovat avautuneetkin aika pitkälti. Kotimaan arkistoihin ei juuri kukaan vaadi lisää avoimuutta. Tuntuu siltä, että lähelle emme näe aina niin hyvin kuin kauaksi.

On toisaalta aivan selvää, että poikkeusoloja varten tarvitaan erilaista lainsäädäntöä, mutta viittaan siihen, mitä ed. Laine totesi, että esimerkiksi turvasäilöikäytäntö on sellainen, joka ei ole perusteltu. Siltä osin nämä lait pitäisi saattaa uudelleenvalmisteluun, jos muutosehdotuksia, joita tulemme tekemään, ei voida täällä hyväksyä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy ensimmäisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 § hyväksytään keskustelutta.

2 §.

Keskustelu:

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Ehdotan, että 2 §:ään lisättäisiin näin kuuluva uusi 6) kohta: "uhka välittömien, vaikutuksiltaan peruuttamattomien vaurioiden syntymisestä ympäristölle tai luonnolle".

Ed. Pulliainen: Herra puhemies! Kannatan ed. Paloheimon ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Paloheimo ed. Pulliaisen kannattamana ehdottanut, että pykälään lisättäisiin 6) kohta hänen edellä esittämässään muodossa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Paloheimon ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 107 jaa- ja 18 ei-ääntä; poissa 74. (Koneään. 10)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

1 luvun otsikko ja 3 § hyväksytään keskustelutta.

4 §.

Keskustelu:

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Ehdotan, että 4 §:n 1 momentti hyväksyttäisiin näin kuuluvana: "Jos 3 §:n 3 ja 4 momentissa säädettyä menettelyä ei ole mahdollista noudattaa vaarantamatta merkittävästi lain tarkoituksen saavuttamista, voidaan asetuksella

säätää, että valtioneuvosto saa käyttää asetuksessa mainittavia toimivaltuuksia välittömästi, mikäli eduskuntaa ei ole saatu koolle asiaa käsittelemään vuorokauden kuluessa asetuksen antamisesta.”

Ed. Pulliainen: Herra puhemies! Kannatan ed. Paloheimon ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Paloheimo ed. Pulliaisen kannattamana ehdottanut, että 1 momentin loppuun lisättäisiin seuraava lause: ”mikäli eduskuntaa ei ole saatu koolle asiaa käsittelemään vuorokauden kuluessa asetuksen antamisesta”.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Paloheimon ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 18 ei-ääntä; poissa 76. (Koneään. 11)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

5—7 §, 2 luvun otsikko ja 8 § hyväksytään keskustelutta.

9 §.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Ehdotan vastalauseeseen viitaten, että 2 momentti hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

”Poikkeusoloissa ei tämän lain nojalla saa rajoittaa kenenkään perustuslaissa turvattuja tai muitakaan oikeuksia enempää kuin tilanteen hallitseminen välttämättä edellyttää. Tämä laki ei oikeuta rajoittamaan perustuslaissa turvattuja perusoikeuksia, lukuun ottamatta

1) Hallitusmuodon 6 §:n 1 ja 3 momentissa turvattua omaisuuden suojaa, jota voidaan rajoittaa tämän lain 4 luvun sekä 37 §:n nojalla;

2) Hallitusmuodon 6 §:n 1 momentissa turvattua henkilökohtaista vapautta ja 6 §:n 2 momentissa turvattua työvoiman suojaa, joita voidaan rajoittaa tämän lain 22 ja 23 §:n nojalla ja työvoiman suojaa lisäksi myös 16, 21 ja 25 §:n sekä 33 §:n 1 kohdan nojalla;

3) Hallitusmuodon 7 §:ssä turvattua oikeutta valita asuinpaikkansa, jota voidaan rajoittaa tämän lain 25 §:n nojalla;

4) Hallitusmuodon 7 §:ssä turvattua liikkumisvapautta, jota voidaan rajoittaa tämän lain 33 §:n 3 momentin nojalla; sekä

5) Hallitusmuodon 10 §:ssä turvattua sananvapautta ja 12 §:ssä turvattua viestinnän suojaa, joita voidaan Suomeen kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen ja sodan aikana rajoittaa tämän lain 18 §:n ja 33 §:n 2 kohdan nojalla.”

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että hallituksen esitystä tarkemmin osoitettaisiin, mihin perusoikeuksien rajoituksiin kukin lain säännös oikeuttaa.

Ed. Uitto: Herra puhemies! Kannatan ed. Laineen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Laine ed. Uiton kannattamana ehdottanut, että 2 momentti saisi hänen edellä esittämänsä sanamuodon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Laineen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 104 jaa- ja 18 ei-ääntä; poissa 77. (Koneään. 12)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

10 § ja 3 luvun otsikko sekä 11—15 § hyväksytään keskustelutta.

16 §.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Ehdotan, että 16 § poistetaan. Ehdotus tarkoittaa sitä, että valtioneuvostolle ei anneta valtuuksia säännöstellä palkkoja, työehtoja jne.

Ed. Uitto: Herra puhemies! Kannatan ed. Laineen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Laine ed. Uiton kannattamana ehdottanut, että pykälä poistettaisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Laineen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 107 jaa- ja 15 ei-ääntä; poissa 77. (Koneään. 13)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

17 ja 18 §, 11 §:n edellä oleva alaotsikko, 19 ja 20 §, 19 §:n edellä oleva alaotsikko ja 21 hyväksytään keskustelutta.

22 §.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Ehdotan, että 22 § hyväksyttäisiin näin kuuluvana: ”Valtioneuvosto voi terveydenhuollon turvaamiseksi määrätä, että jokainen Suomessa asuva, joka on täyttänyt 17 mutta ei 65 vuotta ja joka toimii terveydenhuollon alalla tai on saanut koulutusta tällä alalla, on velvollinen suorittamaan lain tarkoituksen saavuttamiseksi tarpeellisia tehtäviä, joihin hän koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella pystyy.”

Terveydenhuollon hoitoa voi siis antaa vain koulutettu henkilö eikä sellainen, joka katsotaan muuten sopivaksi.

Ed. Uitto: Herra puhemies! Kannatan ed. Laineen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Laine ed. Uiton kannattamana ehdottanut, että pykälä saisi hänen edellä esittämänsä sanamuodon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Laineen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 101 jaa- ja 18 ei-ääntä; poissa 80. (Koneään. 14)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

23 § hyväksytään keskustelutta.

24 §.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Ehdotan, että pykälän 2 momentti hyväksyttäisiin seuraavassa muodossa: ”Työvelvollisen palkkaus ja muut edut määräytyvät alalla olemassa olevan työ-, toimi- tai virkaehtosopimuksen mukaan.”

Ed. Uitto: Herra puhemies! Kannatan ed. Laineen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Laine ed. Uiton kannattamana ehdottanut, että 2 momentti saisi hänen edellä esittämänsä sanamuodon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Laineen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 101 jaa- ja 16 ei-ääntä; poissa 82. (Koneään. 15)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

21 §:n edellä oleva alaotsikko, 25—27 §, 25 §:n edellä oleva alaotsikko ja 28 § hyväksytään keskustelutta.

29 §.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Jotta kunallisdemokratiaa ei voida rajoittaa, ehdotan, että 4)—6) kohta poistetaan.

Ed. Uitto: Herra puhemies! Kannatan ed. Laineen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Laine ed. Uiton kannattamana ehdottanut, että 4)—6) kohta poistettaisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Laineen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 96 jaa- ja 19 ei-ääntä; poissa 84. (Koneään. 16)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

28 §:n edellä oleva alaotsikko, 30—35 §, 30 §:n edellä oleva alaotsikko, 36 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 4 luvun otsikko, 37—39 §, 5 luvun otsikko, 40 §, 6 luvun otsikko, 41—47 §, 7 luvun otsikko, 48 §, 8 luvun otsikko, 49—51 §, 9 luvun otsikko, 52—54 §, 10 luvun otsikko, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta toisen lakiehdotuksen 32 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä kolmannen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ehdotus puolustustilalaiksi

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 249/1989 vp.

Puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 6

Suuren valiokunnan mietintö n:o 311

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 311. Ensinnä sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Viitaten aikaisemmin käyttämäni puheenvuoroon ehdotan, että lain käsittelyn pohjaksi otettaisiin puolustusasiainvaliokunnan mietintöön liitettyyn vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus siten tarkistettuna, että vastalauseessa poistettaviksi ehdotetut 17—24 § hyväksytään sanamuodoltaan valiokunnan mietinnön mukaisina ja että mietinnön 25 §:n 1 momentti hyväksytään seuraavassa muodossa:

”Edellä 23 §:ssä tarkoitettulla alueella jokainen on riippumatta siitä, mitä 17—19 §:n tai valmiuslain nojalla on määrätty, sotilasviranomaisen määräyksestä velvollinen luovuttamaan alueen puolustukseen käytettävälle joukoille näiden toimintaedellytysten turvaamiseksi sotatarvikkeita, ravinto- ja polttoaineita, aluksia, ilma-aluksia, moottoriajoneuvoja, työkoneita ja laitteita sekä muita hyödykkeitä.”

Lisäksi 25 §:n 2 momentti poistettaisiin vastalauseen mukaisesti.

Ed. Uitto: Herra puhemies! Kannatan ed. Laineen tekemää ehdotusta.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Yleiskeskustelussa on ed. Laine ed. Uiton kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi hyväksyttäisiin vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus siten muutettuna, että vastalauseessa poistettaviksi eh-

dotetut 17—24 § hyväksyttäisiin sanamuodoltaan mietinnön mukaisina ja että mietinnön 25 § hyväksyttäisiin hänen edellä esittämässään muodossa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on ed. Laineen ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 97 jaa- ja 18 ei-ääntä; poissa 84. (Koneään. 17)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 §.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Ehdotan, että pykälä hyväksytään vastalauseen mukaisena.

Ed. Uitto: Herra puhemies! Kannatan ed. Laineen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Laine ed. Uiton kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Laineen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 93 jaa- ja 17 ei-ääntä; poissa 89. (Koneään. 18)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

2 §.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Ehdotan, että pykälä hyväksytään vastalauseen mukaisena.

Ed. Uitto: Herra puhemies! Kannatan ed. Laineen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Laine ed. Uiton kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Laineen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 97 jaa- ja 17 ei-ääntä; poissa 85. (Koneään. 19)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

3 § hyväksytään keskustelutta.

4 §.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Ehdotan, että 4 §:n 1 momentti hyväksytään vastalauseen mukaisena, mikä tarkoittaa, että poikkeusajan pituus olisi enintään kuusi kuukautta.

Ed. Uitto: Herra puhemies! Kannatan ed. Laineen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Laine ed. Uiton kannattamana ehdottanut, että 1 momentti hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Laineen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 97 jaa- ja 17 ei-ääntä; poissa 85. (Koneään. 20)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

5—7 §, 1 luvun otsikko ja 8 § hyväksytään keskustelutta.

9 §.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Voimassa olevassa sotatilalaissa ei ole turvasäilöpykälää. Ehdotan, että sitä ei oteta myöskään tähän lakiin eli että 9 § poistetaan.

Ed. Uitto: Herra puhemies! Kannatan ed. Laineen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Laine ed. Uiton kannattamana ehdottanut, että pykälä poistettaisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Laineen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 95 jaa- ja 19 ei-ääntä; poissa 85. (Koneään. 21)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

10 §.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Koska yhdistysten toimintaa ei saa kieltää, ehdotan, että tämä pykälä poistetaan.

Ed. Uitto: Herra puhemies! Kannatan ed. Laineen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Laine ed. Uiton kannattamana ehdottanut, että pykälä poistettaisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Laineen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 96 jaa- ja 18 ei-ääntä; poissa 85. (Koneään. 22)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

11 §.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Yleisiä kouksia ei mielestämme saa kieltää. Ehdotan, että tämä pykälä poistetaan.

Ed. Uitto: Herra puhemies! Kannatan ed. Laineen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Laine ed. Uiton kannattamana ehdottanut, että pykälä poistettaisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Laineen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 93 jaa- ja 19 ei-ääntä; poissa 87. (Koneään. 23)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

12 § hyväksytään keskustelutta.

13 §.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Koska julkisuus on salailua tarpeellisempaa, ehdotan tämän pykälän poistamista.

Ed. Uitto: Herra puhemies! Kannatan ed. Laineen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Laine ed. Uiton kannattamana ehdottanut, että pykälä poistettaisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Laineen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 95 jaa- ja 17 ei-ääntä; poissa 87. (Koneään. 24)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

14 §.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Olemme sensuurivaltuuksien poistamisen kannalla, joten ehdotan, että pykälä poistettaisiin.

Ed. Uitto: Herra puhemies! Kannatan ed. Laineen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Laine ed. Uiton kannattamana ehdottanut, että pykälä poistettaisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Laineen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 94 jaa- ja 18 ei-ääntä; poissa 87. (Koneään. 25)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

15 ja 16 §, 2 luvun otsikko ja 17—24 § hyväksytään keskustelutta.

25 §.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Ehdotan, että tämän pykälän 1 momentti hyväksyttäisiin näin kuuluvana: ”Edellä 23 §:ssä tarkoitettulla alueella jokainen on riippumatta siitä, mitä 17—19 §:n tai valmiuslain nojalla on määrätty, sotilasviranomaisen määräyksestä velvollinen luovuttamaan alueen puolustukseen käytettävälle joukoille näiden toimintatarkoituksien turvaamiseksi sotatarvikkeita, ravinto- ja polttoaineita, aluksia, ilma-aluksia, moottoriajoneuvoja, työkoneita ja laitteita sekä muita hyödykkeitä.”

Lisäksi ehdotan, että 2 momentti poistetaan.

Ed. Uitto: Herra puhemies! Kannatan ed. Laineen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Laine ed. Uiton kannattamana ehdottanut, että pykälä saisi hänen edellä esittämänsä sanamuodon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Laineen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 94 jaa- ja 16 ei-ääntä; poissa 89. (Koneään. 26)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

26 ja 27 §, 3 luvun otsikko, 28—45 § ja 4 luvun otsikko hyväksytään keskustelutta.

Johtolause.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Viitaten vastalauseeseen ehdotan, että tämä laki käsiteltäisiin valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyllä tavalla, jolloin johtolause kuuluisi: ”Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:”

Puhemies: Koska perustuslakivaliokunta asiasta antamassaan lausunnossa on katsonut, että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä, ja koska kyseisen lakiehdotuksen sisältö on, suuren valiokunnan ehdottamin muutoksin, tullut hyväksytyksi, huomautan, että en katso voivani esitellä ed. Laineen ehdotusta äänestettäväksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Johtolause hyväksytään.

Nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Ehdotus vuonna 1989 pidetyn 76. Kansainvälisen työkonferenssin hyväksymän itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansojen koskevan yleissopimuksen johdosta

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 306
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 26

Puhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 26.

Keskustelu:

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Käsitellyssämme on kansainvälisen työjärjestön yleissopimus numero 169, joka koskee itse-

näisten maiden alkuperäis- ja heimokansoja. Mielestäni hyvin tärkeä yleissopimus. Onhan sen tarkoituksena turvata alkuperäis- ja heimokansoille muihin väestöryhmiin nähden yhdenvertainen kohtelu sekä estää niiden kulttuurin ja kielten kuoleminen.

Hallitus esittää, että eduskunta ei tässä vaiheessa hyväksyisi tätä sopimusta. Ulkoasiainvaliokunta on päättänyt samaan ajatukseen. Perustelukin löytyy mietinnöstä. Täällä todetaan, että sopimusta ei tässä vaiheessa hyväksytä, koska Suomen lainsäädännön ei voida katsoa vastaavan yleissopimuksen määräyksiä lähinnä saamelaisten maahan kohdistuvien oikeuksien osalta. Mikä häpeä! Emme voi hyväksyä, emme voi ratifioida tätä tärkeätä yleissopimusta sen tähden, että emme ole turvanneet alkuperäiskansallemme niitä oikeuksia, jotka edellytettäisiin.

Hämmästyttä mielessäni herätti arvoisan ulkoasiainvaliokunnan asian käsittely. Ulkoasiainvaliokunta ei nimittäin ole päättänyt minkäänlaiseen toimenpide-ehdotukseen, ei minkäänlaiseen edellytysten luomiseen sille, että sopimus pikaisesti voitaisiin ratifioida niin, että häpeä Suomen kohdalta voisi poistua. Ulkoasiainvaliokunta on todennut vain: ”Valiokunta kiinnittää samalla huomiota niihin näkökohtiin, joita sosiaalivaliokunta on lausunnossaan esittänyt yleissopimuksen ratifioidedellytysten luomisesta, lainsäädännön kehittämisestä ja selvitysten tekemisestä.”

Mielestäni ulkoasiainvaliokunnan tämän asian käsittely on kyllä ollut varsin puutteellinen ja varsin ohut. Vasemmistoliiton puolesta totean, että me ainakin edellyttämme, että pikaisesti ryhdytään toimenpiteisiin tämän yleissopimuksen ratifiointiin edellytysten luomiseksi. Sosiaalivaliokunta on varsin syvällisesti käsitellyt asiaa ja esittänyt merkittäviä painotuksia omassa lausunnossaan. Mielestäni sosiaalivaliokunta todella ansaitsee tunnustuksen tämän asian käsittelystä. Sosiaalivaliokunta toteaa muun muassa: ”On ryhdyttävä toimenpiteisiin ratifiointiin edellytysten luomiseksi. Lisäksi jo ennen sopimuksen ratifiointia on pyrittävä lainsäädännössä ja hallinnossa toimimaan yleissopimuksen säännösten ja hengen mukaisesti.” Sosiaalivaliokunta pitää myös tärkeänä, että selvitetään sopimuksen soveltamisedellytykset romaaniväestöön. Tässäkin mielessä so-

siaalivaliokunta on merkittävästi käsitellyt asiaa. Se on pyrkinyt laajentamaan alkupe-
räiskansan ja heimokansan määrittelyä.

Lopuksi sosiaalivaliokunta kiirehtii saamelaisien asemaa, elinkeinoja ja saamen kielen turvaamista koskevan lainsäädännön valmistelua. Vastaavan lainsäädännön tarvetta romaniväestöä varten on myös selvittävää.

Kiitän sosiaalivaliokuntaa vielä kerran näistä painotuksista ja edellytyksistä ja to-
tean, että vasemmistoliitto kannattaa lämpimästi niiden sisältöä.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Paikalla olevat sosiaalivaliokunnan jäsenet voivat ottaa ed. Astalan kiitokset vastaan.

Annoimme lausunnon tästä asiasta, ja haluaisin kiinnittää huomiota ensimmäiseen artiklaan, jossa nimenomaan määritellään, mitkä ovat ns. heimokansoja. Määritelmä sopii hyvin Suomen romaniväestöön. Ykkösartiklan toisessa kohdassa korostetaan sitä, että yleissopimuksen tulkinnessa tulee antaa painoa sille, että jos joku heimokansa itse katsoo, että se kuuluu sopimuksen piiriin, niin tätä on pidettävä sopimuksen soveltamisen kannalta tärkeänä näkökohtana. Juuri tästä on kysymys. Romaniväestön edustajat antoivat meille lausunnon, ja he pitivät itseään sopimuksessa tarkoitettuna heimokansana. He puolestaan totesivat sen, että heidän käsityksensä mukaan sopimus ei vaatisi lainmuutoksia, vaan Suomen lainsäädäntö suurin piirtein täyttää sopimuksen edellyttämän tilanteen heidän osaltaan, mutta tämä olisi tietysti erittäin tärkeä sopimus turvaamaan romaniväestön asemaa jatkossa.

Mitä tulee saamelaisiin, niin he myös itse totesivat, että tässä vaiheessa sitä ei tulisi ratifioida, mutta se ei suinkaan tarkoita sitä, ettei pitäisi kiireesti luoda edellytykset sopimuksen ratifioimiselle.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Asetus 30 päivältä marraskuuta 1990 Malesian kanssa erään tietyn tekstiilituotteen vientiä Malesiasta tuontia varten Suomeen tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta

Ainoa käsittely

Mainittu asetus (A n:o 11)

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 28

Puhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 28.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Asetus 30 päivältä marraskuuta 1990 Romanian kanssa eräiden tekstiilituotteiden vientiä Romaniasta tuontia varten Suomeen tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta

Ainoa käsittely

Mainittu asetus (A n:o 12)

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 29

Puhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 29.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Ehdotukset laeiksi rikosten yhtymistä koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 40

Lakivaliokunnan mietintö n:o 15

Puhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 15.

Keskustelu:

Ed. Björkstrand: Arvoisa puhemies, värderade talman! Hallituksen esityksessä

ehdotetaan rikoslain 7 luvun muuttamista. Luku sisältää säännökset siitä, miten rangaistus on määrättävä, kun tuomittavana on useita rikoksia. Voimassa olevat säännökset ovat hyvin monimutkaisia. Niiden mukaan rangaistus määrätään eri tavalla riippuen siitä, onko rikokset tehty yhdellä teolla, jolloin puhutaan ideaalikonkurrenssista, vai usealla teolla. Jos rikokset on tehty usealla teolla, rangaistuksen määrääminen riippuu taas siitä, muodostavatko rikokset yhden jatkettun rikoksen vai useita erillisiä rikoksia. Tällaista konkurrenssijärjestelmää ei enää tunneta missään muussa Pohjoismaassa, ja muuallakin Euroopassa se on harvinaisuus. Muissa Pohjoismaissa ja monessa muussa Euroopan maassa se on korvattu ns. yhtenäisrangaistusjärjestelmällä, joka lyhyesti tarkoittaa sitä, että usean rikoksen tapauksessa määrätään vain yksi rangaistus riippumatta siitä, millaisessa suhteessa eri rikokset ovat toisiinsa.

Suomi siirtyy nyt askelen lähemmäksi muuta Eurooppaa, kun meilläkin siirrytään nykyistä järjestelmää yksinkertaisempaan yhtenäisrangaistusjärjestelmään. 1980-luvun alussa Suomi ei vielä ollut kypsä ottamaan tätä sinänsä vaatimatonta askelta. Vuonna 1980 annettu tämän esityksen kanssa asiallisesti saman sisältöinen esitys nimittäin jätettiin raukeamaan, koska monet valiokunnan silloin kuulemista asiantuntijoista vierastivat uutta järjestelmää. Tuolloin ei siis vielä ollut valmiutta toteuttaa uudistusta, joka Norjassa tehtiin jo vuosisadan alussa sekä Tanskassa ja Ruotissa 1930-luvulla.

Uudistuksen tarkoituksena ei hallituksen esityksen perustelujen mukaan ole yleisesti ottaen vaikuttaa nykyiseen rangaistustasoon suuntaan tai toiseen. Uudistuksen tarkoituksena on yksinkertaistaa nykyistä monimutkaista konkurrenssijärjestelmää ja mahdollistaa se, että myös usean rikoksen tapauksessa rangaistus on mahdollisimman oikeudenmukaisessa suhteessa rikosten muodostamaan kokonaisuuteen. Edellä mainittuihin tavoitteisiin on helppo yhtyä. Erityisesti on syytä korostaa, ettei Suomen nykyisin muita Pohjoismaita ankarampaa rangaistuskäytäntöä ole syytä yleisesti ankaroittaa.

Valiokunta on kuitenkin katsonut aiheelliseksi eräiltä osin ehdottaa korotuksia yhteisen rangaistuksen enimmäisaikoihin, joista säädetään rikoslain 7 luvun 2 §:ssä. On

kuitenkin syytä korostaa, ettei tätä muutosta saa tulkita tuomioistuimille suunnatuksi viestiksi rangaistuskäytännön kiristämiseksi. Valiokunnan ehdottaman muutoksen taustalla on huoli siitä, ettei hallituksen esitys mahdollista oikeudenmukaisen rangaistuksen tuomitsemista hyvin pitkistä ja suunnitelmallisista varkausrikossarjoista. Hallituksen esityksen mukaan pelkästään tavallisista varkauksista koostuvasta rikossarjasta olisi voitu tuomita enintään 2 vuotta 6 kuukautta vankeutta. Valiokunnan ehdottaman muutoksen mukaan taas enimmäisrangaistus on 3 vuotta 6 kuukautta.

Kun otetaan huomioon, että maksimi nousee seitsemäksi vuodeksi, jos sarjaan sisältyy yksikin törkeä varkaus, on selvää, että valiokunnan vähemmistön ehdottamaa korotusta on pidettävä liiallisena. Vähemmistön ehdotuksen mukaan voitaisiin nimittäin pelkästään tavallisista varkauksista koostuvasta rikossarjasta tuomita jopa 4 vuotta 6 kuukautta vankeutta. Tähän ei ole käytännön tarvetta. On myös syytä muistaa, että rikoslain kokonaisuudistuksen, jonka ensimmäinen osa tuli voimaan vuoden vaihteessa, yhtenä tavoitteena on ns. turhan ilman pois ottaminen rangaistusasteikoista.

Siirtyminen uuteen järjestelmään tuo aina mukanaan vaaran, että rangaistuskäytäntö muodostuu epäyhtenäiseksi. Sen vuoksi valiokunta on katsonut, että oikeusministeriön tulee yhdessä Tilastokeskuksen kanssa ryhtyä toimiin rikostilastojen uudistamiseksi niin, että vastaisuudessa saadaan riittävästi vertailutietoa rangaistuskäytännöstä. Yhtenäisrangaistusjärjestelmän onnistumisen yhtenä edellytyksenä on, että mahdollisimman usein syytetyin kaikista rikoksista voidaan tuomita rangaistukseen samalla kertaa, jolloin välttytään siltä, että yhteinen rangaistus joudutaan määräämään jälkikäteen. Tämän tavoitteen saavuttamisen helpottamiseksi valiokunta on myös katsonut, että suunnitteilla olevan atk-pohjaisen valtakunnallisen vastaajarekisterin käyttöön ottoa nopeutetaan.

Herr talman! I propositionen föreslås att 7 kap. strafflagen revideras så att straff i fall av ett eller flere brott skall bestämmas utan att det görs skillnad mellan olika former av brottskonkurrens. I stället föreslås ett system av enhetsstraff, som innebär att ett enda gemensamt straff från första början bestäms

för brotten. Finland tar genom denna reform ett steg närmare Europa och reformen leder också till ett förenklat konkurrenssystem.

I en reservation undertecknad av rdm. Vistbacka och rdm. Moilanen föreslår man förhöjda maximitider i straffskalorna. Till detta kan sägas att redan de nuvarande straffskalorna är stränga vid en nordisk jämförelse. Vidare bör man beakta den strävan som finns att försöka få ner maximistraffen till en mera reell nivå. Det finns nu rätt mycket luft emellan, som man brukar säga, mellan teori och praxis.

Utskottet betonar vikten av att adb-systemen utvecklas snabbt på området för att reformen inte skall leda till ett ännu mera komplicerat system än det nuvarande. Det är också viktigt att man utvecklar brottsstatistiken så att man kan få tillräckligt noggranna uppgifter om hur straffspraxisen utvecklas.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Holkerin hallitus on epäonnistunut monissa asioissa, mutta yhdessä asiassa se on onnistunut aika totaalisesti: suomalaisen varsin hyvän kriminaalipolitiikan tuhoamisessa. Kriminaalipolitiikkaa ei ole tuhottu yksinomaan nyt säädettävillä uusilla rikoslain 7 luvun säännöksillä ja tulkinnalla, vaan kriminaalipolitiikan tuhoaminen ja rikollisten auttaminen lähti liikkeelle jo heti hallituksen alkutaipaleelta siitä huolimatta, että Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmä ja sen ministeri hallituksessa ollessaan pyrkivät tätä kehitystä estämään.

Tuho alkoi aikanaan siitä, että kun henkilö tuomitaan kiinteään rangaistukseen, niin aikaisemmin oli tietty raja, jonka loppuun kulumista ennen ei laskettu vapaaksi. Aika oli muistaakseni kolme kuukautta ja mikäli tuomio oli sen ylitse, niin siihen saakka rangaistusta oli kärsittävä se, mitä oli tuomittu tuomiossa. Holkerin hallitus muutti järjestelmää siten, että nykyisten säännösten mukaan useassa tapauksessa kiinteään rangaistuksen saanut ei ehdi vankilassa edes kunnolla suihkussa käydä, kun jo joutuu lähtemään taas vapaiden tuulien puhallettavaksi. Tämä oli ensimmäinen askel, joka romutti aikanaan rangaistusten pohjaa. Pienimmät rangaistukset alenivat niin paljon, että niillä ei ole käytännössä mitään merkitystä.

Sittemmin säädettiin laki siitä, että alle

18-vuotiaille ei voida kiinteää rangaistusta langettaa lainkaan muuten kuin painavista syistä. Muistaakseni hallituksen esityksessä oli vielä ”erittäin painavat syyt”, mutta eduskunnassa asiaa saatiin jonkin verran muutettua ja sana erittäin jäi pois, ja näin ollen kriteerinä ovat painavat syyt.

Kun tiedetään, että tänä päivänä pian 18 vuotta täyttävä henkilö on rikollisena täysin aikuiseen verrattava, jos suuntaus on se, että 17—18-vuotiaista henkilöä ei keinolla eikä millään saada kiinteään rangaistukseen, niin tämä on omiaan kasvattamaan rikollisuutta nimenomaan alle 18-vuotiaiden kohdalla. Tämä oli toinen askel.

Sen jälkeen säädettiin toimenpiteistä luopumisesta, joka merkitsi sitä, että käytännössä syyttäjät eivät enää nosta syytettä lainkaan alle 18-vuotiaan osalta, jos odotettavissa on enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistus. Vaikka tämä on tietyllä tavalla ohje ja suositus, käytännössä se on muodostunut ja tulee muodostumaan syyttäjäkäytännössä sellaiseksi, että syyttäjät noudattavat lähes kokonaisuudessaan järjestelmää, jossa syytettä ei silloin nosteta, kun rangaistukseksi tulisi alle kuusi kuukautta.

Tämä oli eräs vaihe, joka nimenomaan alle 18-vuotiaiden osalta vähensi rangaistusvaikutusta merkittävästi.

Sen jälkeen tuli rikoslain kokonaisuudistus, jota olin itsekin mukana vähäiseltä osaltani säätämässä. Useiden eri rikosten, nimenomaan tavanomaisten varkausrikosten, rangaistuksmaksimia laskettiin kahdesta vuodesta puoleentoista. Tämän olen silloin hyväksynyt enkä ole siitä mitään vastalauseita tehnyt, mutta tälläkin on joka tapauksessa ollut merkityksensä rangaistuksia lieventävään suuntaan.

Kaiken tämän jälkeen useissa eri yhteyksissä toisinajattelevia, jotka katsoivat, että rikollisiin ja rangaistuksiin otetaan liian lievä asenne, lohdutettiin sillä, että kunhan rikoslain 7 lukua käsitellään, niin asia tulee siinä vaiheessa tietyllä tavalla korjattua. Nyt rikoslain 7 luku on eduskuntakäsittelyssä lakivaliokunnan käsittelyn jälkeen. Ed. Vistbacka on ollut lakivaliokunnan jäsenenä meidän ryhmästämme ja varmasti joko tässä tai viimeistään toisessa käsittelyssä käyttää tästä puheenvuoron, jossa hän käsittelee tarkemmin asiaa. Minun puheeni on yleisluonteinen.

Kun nykyisin ns. ketjurikoksissa eli rikossarjoissa rangaistus määrätään siten, että pohjaksi otetaan ankarimmin rangaistava rikos ja muiden ketjussa olevien rikosten osalta siihen lisätään yhteistä rangaistusta enintään puolet, niin se on merkinnyt sitä, että varkaussarjoissa, joissa on ollut esimerkiksi 120 varkauksiksi katsottavaa rikosta, on rangaistuksia mitattu neljä viisi vuotta, jopa enemmänkin.

Vaikka lakivaliokunta on hallituksen esitystä jonkin verran muuttanutkin, niin jos pysyn esimerkki tapauksessani varkausketjujen osalta, merkitsee yhtenäisrangaistus voimaan tullessaan sitä, että — jos olen oikein laskenut — yhtenäisrangaistuksena voidaan enimmillään rikoksista rangaistusta langettaa vain kolme ja puoli vuotta. Kun katsotaan, että tämä on maksimi, jota ei missään tapauksessa koskaan tulla edes lähentelemään, niin käytännössä tapauksissa, joista aikaisemmin on langetettu neljän viiden vuoden rangaistuksia, saa nyt kahden, korkeintaan kahden ja puolen vuoden tuomion. Rangaistuskäytäntö tulee siis alenemaan puolella nykyisestäään.

Tilannehan on nimittäin se, että kun henkilö tekee tuon 120 rikosta, niin siitä vain yhdellä kertaa arvioidaan tietty rangaistus ilman mitään nykyisin voimassa olevaa laskentamekanismia. Ohjeena on vain tämä yläraja — tässä tapauksessa varkausrikosten osalta olisi kolme ja puoli vuotta — ja siihen sarjaan saa sitten tehdä rikoksia kuinka paljon ikinä haluaa. Näin ollen henkilön, joka esimerkiksi tietää joutuvansa rikossarjastaan kiinni, on edullista tehdä mahdollisimman paljon rikoksia, koska ne hän menevät tässä tapauksessa käytännöllisesti katsoen samaan tiliin.

Ei minulla henkilökohtaisesti ole mitään yhtenäisrangaistusjärjestelmää vastaan sellaisenaan, mutta kysymys on siitä, niin kuin tulemme täällä ehdottamaankin, että yhtenäisrangaistuksen ylärajoja tulee nostaa sillä tavalla, että siellä on liikkuvuutta ja tilaa silloin, kun on kysymys laajoista, pitkistä rikossarjoista, siellä on liikkumavaraa silloin mitata rangaistusta sen mukaisesti. Tämän esityksen mukaan, vaikka lakivaliokunta on sitä muuttanutkin, katto tulee vastaan hyvin nopeasti, eikä päästä kuin puoleen siitä rangaistuskäytännöstä, joka on tänä päivänä.

Herra puhemies! Toinen ongelma tässä on konkurrenssin katkeaminen. Nykyisen lainsäädännön mukaan, kun yhteiskunta on huomauttanut rikoksentehtäjiä tietyssä vaiheessa, langettanut rangaistuksen tietyistä rikosketjusta, vaikka vain ehdollisen rangaistuksen, rangaistuksen kuin rangaistuksen, niin konkurrenssi katkeaa tähän. Sen jälkeen tehtävät rikokset ovat taas oma sarjansa, josta annetaan aikanaan, jos ne selviävät, oma rangaistuksensa.

Tämän lakisysteemin mukaan konkurrenssin katkaisee vain kiinteä vapausrangaistus. Näin ollen henkilöllä, esimerkiksi alle 18-vuotiaalla, joka syyllistyy laajaan rikossarjaan ja saa siitä — koska juuri muuta mahdollisuutta ei tänä päivänä ole, ellei syyttäjä jätä kokonaan syyttämättä — ehdollisen rangaistuksen ja jatkaa samanlaista rikossarjaa kenties kaksinkertaisena tämän jälkeen, kun hän on saanut ehdollisen rangaistuksen, nämä myöhemmät teot menevät aikanaan käytännöllisesti katsoen siihen samaan tiliin. Toki on mahdollisuutta mitata lisää rangaistusta, mutta käytännössä näin tulee tapahtumaan. Sen vuoksi esimerkiksi eduskuntaryhmäämme edustava kansanedustaja on lähtenyt siitä, että konkurrenssin suhteen on lähdettävä toisille linjoille ehdollisen vapauden ja konkurrenssin katkeamisen suhteen.

Herra puhemies! Tämä laki on huono. Siinä on jotakin hyvääkin, tai oikeastaan siitä ei löydy mitään hyvää, mutta on sellaista, jota nyt ei kannata kovin paljolti sormella osoittaa. Otetaan kehitys tämän eduskunnan ja tämän hallituksen aikana: kuinka paljon rangaistustoimenpiteet ovat lieventyneet lainsäädännössä. Katsotaan yhtenäisjärjestelmän rangaistuskatto: kuinka alas se on laskettu, kuinka pieniä rangaistuksia on mahdollisuus suuristakin rikosketjuista langettaa. Kun sitten katsotaan konkurrenssin vaikutus, sen perusteella senkin jälkeen, kun henkilö on jo tuomittu, kun hän jatkaa rikollista toimintaansa, käytännöllisesti katsoen myöhemmätkin rikossarjat menevät samaan tiliin. Lopun elämänsä saa tehdä samaan tiliin. Kun kerran on ehdolliseen vapausrangaistukseen tuomittu, lopun elämänsä voi tehdä sitten samaan tiliin. Ehkä tämä nyt on hiukan suurenneltua näin, mutta joka tapauksessa tämä on ehdottomasti ongelma.

Minä en ymmärrä sitä, että meillä nykyi-

sen tilanteen vallitessa ja kansainvälisen rikollisuudenkin työntäessä lonkeroitaa Suomeen on varaa yhden eduskunnan aikana viedä rangaistus- ja seuraamusjärjestelmä näin pitkälle. Olen varma, että jossakin vaiheessa pyritään liikkumaan toiseenkin suuntaan, mutta silloin ei enää kukaan muista, että tämä tapahtui Holkerin hallituksen aikana.

Ed. Björkstrand (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä jään luottavaisin mielin odottamaan tulevaisuuden arviota siitä, mihin tämän hallituksen kriminaalipoliittikka on johtanut. Pidän aivan mahdollmana sitä, että Suomi säilyttäisi järjestelmän ja rangaistustason, joka jyrkästi poikkeaa kaikkien muiden Pohjoismaiden ja myöskin Länsi-Euroopan käytännöstä.

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Minä olen jättänyt vastalauseen yhdessä ed. Moilasen kanssa tähän lakiesitykseen, joka sinällään on herättänyt hyvin monia mielipiteitä asiantuntijoiden osalta. Lakivaliokunta on tehnyt siihen joitakin muutoksia, minun mielestäni lähinnä parannusehdotuksia, mutta ne eivät vastanneet ainakaan allekirjoittaneen henkilökohtaisia käsityksiä ja käytännön kokemuksia asioista.

Kun olen keskustellut nimenomaan syyttäjien kanssa viimeaikaisista muutoksista, kuten ed. Aittoniemi totesi, alle 18-vuotiaiden osalta käytäntö tulee olemaan se, että mitään syytettä ei heidän osaltaan edes tehdä, mikäli ei ole todella törkeistä rikoksista kyse. Näin kuuleman mukaan on syyttäjäkoulutuksessa viime aikoina opastettu, ja se tulee mitä ilmeisimmin olemaan myös käytäntö.

Mitä tulee valiokunnan esittämiin maksimirangaistuksiin, olen katsonut, että nämä ovat todella alhaisia, kun otetaan huomioon se taso, millä yleensä liikutaan, kun puhutaan vakavista rikoksista ja laajoista rikossarjoista.

Sama tilanne käsitykseni mukaan on myös enimmäisrangaistuksen yhteisaikaa laskettaessa mukaan otettavissa päiväsakkomäärissä. Esityksessä se on yksi kuukausi. Itse olen lähtenyt siitä, että tämän täytyisi olla vähintään kolme kuukautta, joka usein vastaa edes yhden sakon päiväsakkomäärää.

Lisäksi asia, mihin ed. Aittoniemi täällä puuttui, oli nimenomaan konkurrenssin katkeaminen. On käsittämätöntä, että oikeusministeriö on lähtenyt perustelemaan konkurrenssin katkeamisesta sillä, että uudistuksia laadittaessa on kiinnitettävä huomiota käytännön seikkoihin eikä niinkään siihen, että vankeusrangaistus, joka määrätään, olisi sellainen muistutus, mistä aikaisemmin on puhuttu. Tämä on aivan uutta sovellutusta.

Arvoisa puhemies! Tulen lakiesityksen toisessa käsittelyssä esittämään vastalauseen mukaisia muutoksia asianomaiseen lakiesitykseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

13) Ehdotus laiksi Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 235

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 23

Puhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 23.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

14) Ehdotus laiksi lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 296

Toivomusaloitteet n:ot 904/1987 vp. ja 694/1988 vp.

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 24

Puhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 24.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

15) Ehdotus laiksi Pohjoismaiden välillä virka-avusta veroasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 265
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 25

Puhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 25.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

16) Ehdotus laiksi Neuvostoliiton kanssa Saimaan ja Vuoksen juoksutussäännöstä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 273
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 27

Puhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 27.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

17) Ehdotus laiksi valtion osakasvallan käytöstä eräissä taloudellista toimintaa harjoittavissa osakeyhtiöissä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 300
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 100

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 100.

Keskustelu:

Ed. Tenhiälä: Herra puhemies! Tässä on kysymyksessä lakiehdotus, jolla käsitellään valtion osakasvallan käyttöä eräissä taloudellista toimintaa harjoittavissa osakeyhtiöissä. Lain tarkoituksena on päästä joustavampaan käytäntöön, mikä meillä tällä hetkellä on, kun on kysymys valtion osakeyhtiöistä. Tosin samanaikaisesti pitää muistaa se, että tällä saatetaan hieman kahlita niitä valtion yrityksiä, joilla ei omaa lakia ole, mutta ne, joilla on, tulevat kaiken näkemyksen mukaan parempaan asemaan.

Valtionyhtiöllähän tarkoitetaan osakeyhtiötä, jossa valtiolla on välittömään osakeomistukseensa perustuva määräysvalta, yli puolet yhtiön kaikkien osakkeiden yhteenlasketusta äänimäärästä.

Lain tavoitteena on samalla selkeyttää eduskunnan ja valtioneuvoston päätösvallan rajoja osakehankinnoissa sekä osakkeiden luovutuksessa sekä niihin rinnastettavissa muissa osakejärjestelyissä.

Tämä on eräänlainen yleislaki, jonka tavoitteena on se, että me saisimme selkeät rajat siitä, mitä eduskunta käsittelee ja mitä toisaalta valtioneuvoston pitäisi käsitellä. Tähän asti eduskunta on saanut valtiovarainvaliokuntaan ja sen kauppa- ja teollisuusjaostoon aika seikkaperäiset selvitykset kustakin osakeyhtiöstä budjetin yhteydessä, eri lakien yhteydessä ja yleensäkin pyynnöstä. Nyt on tietysti mahdollisuus saada niin ikään pyynnöstä lisäselvityksiä, mutta käsiteltäessä valtiovarainvaliokunnassa ja sen kauppa- ja teollisuusjaostossa tähdennettiin erityistä sitä, mikä mietintöön kirjattiin, että valtiovarainvaliokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että eduskunta pidetään edelleen tietoisena myös sellaisista valtionyhtiöistä koskevista asioista, jotka ovat periaatteellisesti ja taloudellisesti tärkeitä ja merkittäviä, vaikka ne kuuluisivatkin valtioneuvoston toimivaltaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

18) Ehdotus laiksi teollisuudelle ympäristön-suojeluinvestointeihin myönnettävistä valtiontakauksista annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 311

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 101

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 101.

Keskustelu:

Ed. Tenhiälä: Herra puhemies! Tässä on niin ikään laki, joka valtiovarainvaliokunnan kauppaja- ja teollisuusjaostossa ja sitten valtiovarainvaliokunnassa on käsitelty. Tässä on annettu Valtiontakuukselle myöntämismahdollisuuksia valtiontakuita ja vientitakuita koskien myös ulkomailla toteutettavien, Suomen ympäristön tilaa merkittävästi parantavien ympäristönsuojeluinvestointien rahoittamiseen. Takausvaltuuksia korotetaan 600 miljoonasta markasta 3 000 miljoonaan markkaan. Ennen kaikkea tavoitteenahan on saada ns. Kuola-projektit liikkeelle ja toimintaan, joissa Outokumpu erityisesti on merkittävänä mukana.

Kun kuitenkin kauppaja- ja teollisuusjaostossa ja valtiovarainvaliokunnassa on pelätty sitä, että rahoitus ei olisi riittävän hyvin turvattu ja vastavakuuksia ei saataisi, valtiovarainvaliokunta pitää välttämättömänä, että myönnettäessä tässä laissa tarkoitettuja valtiontakauksia ja vientitakuuta niille vaaditaan täysin kattavat ja varmat vastavakuudet. Tämän valtiovarainvaliokunta erityisesti halusi kirjata mietintöön.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

19) Ehdotukset laiksi oikeudesta entiseen tiealueeseen annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 36

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 40

Puhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 40.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

20) Ehdotus laiksi vesilain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 217

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 41

Puhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 41.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

21) Ehdotus laiksi virallisista kääntäjistä annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 269

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 29

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 29.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

22) Ehdotus laiksi taiteen edistämisen järjestelystä annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 270

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 30

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 30.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

23) Ehdotukset asunto-osakeyhtiölainsäädännön ulkomaalaisten sekä eräiden yhteisöjen oikeudesta omistaa ja hallita kiinteää omaisuutta ja osakkeita annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 216
Lakialoite n:o 26/1989 vp.
Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 18

Puhemies: Käsittelyn pohjana on toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 18.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Kysymys on uuden asunto-osakeyhtiölain käsittelystä. Asunto-osakeyhtiölakia on odotettu pitkään ja hartaasti erityisesti eräistä syistä, jotka tässä lyhyessä esityksessäni tulevat selviämään.

Nykyinen asunto-osakeyhtiölaki on toiminut suhteellisen hyvin. Jossain määrin asunto-osakeyhtiöiden kanssa jopa isännöitsijänä tekemisissä olleena en ole huomannut kovin suuria vaikeuksia lain soveltamisessa käytäntöön.

Erityinen ongelma on ollut kuitenkin se, mistä kansalaiset ovat varmasti kaikkiin kansanedustajiin ottaneet aika paljon yhteyttä: kiista siitä, voidaanko asunto-osakeyhtiön yhtiökokouksessa tietyllä enemmistöllä päättää siitä, että taloyhtiö liittyy kaapelitelevisioverkkoon ja että kaikki osakkaat tietyllä enemmistön päätöksellä ovat velvollisia osallistumaan näihin kustannuksiin.

Tästä asiasta toisessa lakivaliokunnassa keskusteltiin aika pitkään ja asiallisissa merkeissä ja lopputuloksena saatiin lain 39 §:n 3 momenttiin säännökset, jotka merkitsevät sitä, ettei millään enemmistöllä, ei myöskään kahden kolmasosan enemmistöllä eikä muulla, sellaisia osakkeenomistajia, jotka eivät halua kaapelikytkentään liittyä, voida siihen velvoittaa ja että he näin ollen eivät ole velvollisia myöskään suorittamaan sitä koskevia kustannuksia.

Sellaisenaan, jos ajatellaan pidemmältä, tämäkin asia varmasti 10—15 vuoden perästä ajatellaan toisin, kun kaapelitelevisiokytkentä on jo jokaisella. Tänä päivänä kansalaisten vastustus on ollut kuitenkin merkittävä, ja siinä mielessä tällä hetkellä tämän lain säätäminen tämän sisältöisenä on ollut varmasti aivan positiivinen asia.

Esityksen 39 § sisältää kuitenkin kohdan, sen 2 momentin, jota en ole voinut hyväksyä käsittelyssä siitä syystä, että sen sisältö on myös perusteluiden osalta täysin täsmentämätön. Se on momentti, jota minä en oikeastaan käsitä. Siinähan puhutaan siitä, että jos osakkeenomistajien hallinnassa oleviin huoneistoihin kohdistuva korjaus tai uudistus on sellainen, josta kunkin huoneiston osalta saatava hyöty ja aiheutuvat kustannukset ovat yhtä suuret, yhtiökokous voi päättää, että kaikkien huoneistojen omistajat, osakkeiden omistajat, riippumatta siitä, minkä kokoinen huoneisto on kysymyksessä ja kuinka paljon osakkeita sen hallintaan vaaditaan, joutuvat osallistumaan kustannuksiin samalla summalla.

Tähän ei löytynyt oikein muita perusteita kuin se, että on keksitty se, että jos kaikkiin huoneistoihin laitetaan uudet vesihanat, tämän kaikkien huoneistojen omistajat joutuisivat maksamaan saman hintaisena. Tämä ei voi pitää paikkaansa, koska huoneistojen hintoja määriteltäessä piskuiset vesihanatkin ovat vaikuttaneet tietysti huoneistojen hintaan eri tavalla. Näin ollen katson, että tämä perustelu ei sellaisenaan ole hyvä.

On puhuttu myös parvekkeiden lasitusesta. On aivan selvä asia, että jos yksiosassa on pieni parveke ja neljän huoneen ja keittiön asunnossa on suuri parveke, ei tietenkään pienen parvekkeen nautintoja nauttivaa osakkeenomistajaa voida kaiken järjen mukaan velvoittaa maksamaan sellaista tasattua summaa, joka asettuisi suuren parvekkeen ja pienen parvekkeen kustannusten välimaille.

Näin ollen tällainen ihmeellinen momentti jää lakiin tai on jäänyt valiokunnan mietintöön tavalla, johon ei löydy mitään perusteita. Sen vuoksi olen valiokunnan mietintöön jättämässäni vastalauseessa vaatinut, että 2 momentti poistetaan tarpeettomana ja täysin perusteettomana.

Herra puhemies! Tulen toisen käsittelyn yhteydessä esittämättä mitään pohjaehdotusta silloin asianomaisen pykälän kohdalla

tekemään ehdotukseni. Mainittakoon vielä, että toisessa lakivaliokunnassa oli varsin pitkälti samanlaisia ajatuksia mm. kokoomuksen eduskuntaryhmän edustajien taholta kuin allekirjoittaneella, mutta vaikka ilmaa aikansa haisteltiin asian osalta, pykälään jäi momentti, jonka poistamista tulen ehdottamaan.

Vielä, herra puhemies, vanhaan tapaan — eihän minusta olisi kysymys, ellen olisi puutunut ulkomaalaisen oikeuteen omistaa asunto-osakkeita Suomessa. Hallituksen esityksen ja myös valiokunnan esityksen mukaan ulkomaalainen, jolla on kotipaikka Suomessa, rinnastetaan Suomen kansalaiseen. Näin olen kotipaikka-käsitteen perusteella voi ostaa asunto-osakkeita Suomesta. Niin kuin aikoinaan yhdistyslain yhteydessä lakivaliokunnassa, kun käsiteltiin kotipaikkakysymystä, havaittiin, kotipaikka-käsite on täysin epämääräinen. Italialainen voi omata kotipaikan viidessä kuudessa eri maassa Euroopassa, Luxemburgissa, monessa muussa maassa ja samalla Suomessa ilmoittaa tämän kotipaikkakseen. Se rekisteröidään tällä tavalla, vaikka ei täällä olisi koskaan mitään sen paremmin tekemistä.

En näin ollen voi hyväksyä, että osakkeenosto-oikeus, vaikka ollaankin ehkä yhdentyvään Eurooppaan menossa, tässä vaiheessa voin perustua näin hataralle pohjalle kuin kotipaikka-maininnan yhteyteen. Tämän vuoksi vastalauseessa esitetään, että 2 §:n mainittu momentti muutettaisiin ulkomaalaisen osalta sillä tavalla, että oikeus asunto-osakkeen ostamiseen on sellaisella, jolla on ollut vakinainen kotipaikka ja asunto viimeksi kuluneen vuoden ajan Suomessa. Tällöin kotipaikka-käsite täsmentyy ja osoittaa sitä, että kyseisellä henkilöllä on hieman enemmän siteitä Suomeen ja tarkoituksena pitää siteitä Suomeen, kuin kenen tahansa hutaistavissa oleva kotipaikka-käsite edellyttää.

Herra puhemies! Tulen tältäkin osin tekemään pykälään muutosehdotuksen toisessa käsittelyssä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

24) Ehdotukset laeiksi sotilaskurinpitolaain ja rikoslain 2 luvun 1 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 242

Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 19

Puhemies: Käsittelyn pohjana on toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 19.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Puutun sotilaskurinpitolaissa kahteen kohtaan.

Ensinnäkin tietyt muutokset vaikuttavat sen, että myös kurinpitorangeistusten osalta tai oikeastaan poistumiskiellon osalta, joka tietyltä osin tietyin mittaisena siirtyy kurinpitopuolelle, on mahdollisuus valittaa päätöksestä yleiseen tuomioistuimeen. Mielestäni tämä on tarpeetonta, ja olen huomannut, että esimerkiksi tämän eduskunnan aikana liian paljon rasitetaan yleisiä alioikeuksia siirtämällä niihin asioita, joiden osalta oikeusturva ei sitä missään tapauksessa vaatisi.

Yleensäkin sotilaskurinpitolaissa nyt rangeistusten määriä alennetaan. En ole sitä vastustanut, mutta se menee kovin monimutkaiseksi ja merkitsee mm. sitä, että enää ei yksikössä itse voitaisi tutkia pientä myöhästymistä ja tämän tyyppisiä asioita vaan siihen pitäisi tulla jäävitön tutkija jostakin muusta yksiköstä jne. Kaikkein pisimmälle vietyä tämä oli, kun ehdotettiin sellaista kohtaa, että tutkijan täytyisi olla rikostutkintaan perehtynyt. Onneksi tämän asian sain puhuttua toisessa lakivaliokunnassa sillä tavalla, että tällaista mainintaa ei sinne tullut, koska on täysin tarpeetonta ja kohtuutonta tämän tyyppinen, että pitäisi olla rikostutkintaan perehtynyt, jos joku myöhästyy vähän iltalomalta. Siinä ei nyt kovin suuria tutkimuksia tarvita.

Herra puhemies! En ole tehnyt mitään muutosesityksiä asiaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

**25) Ed. Myllerin ym. lakialoite n:o 144
laiksi työsopimuslain 19 §:n muuttamisesta**

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaalivaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

seuraavaan täysistuntoon

**26) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 21
(K n:o 5)**

**27) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o
102 (K n:o 16)**

ensi torstain täysistuntoon

**28) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o
103 (K n:ot 13 ja 15)**

**29) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o
104 (K n:o 17)**

seuraavaan täysistuntoon

**30) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 62 (HE
n:o 319)**

**31) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 31 (HE
n:o 251)**

**32) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 32 (HE
n:o 250)**

**33) Liikennevaliokunnan mietintö n:o 11
(HE n:o 286)**

**34) Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 20
(HE n:o 232)**

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 18.05.

Täysistunto lopetetaan kello 17.55.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola
